

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Venemaa ja venelaste kujutamine ETV2 „Aktuaalne kaamera” saadetes 2009.aastal

Bakalaureusetöö

Darja Bojarova
Juhendaja: PhD Anu Masso

Tartu 2010

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	4
1. Töö teoreetilised lähtekohad	6
1.1. Rahvusvaheline uudistevoog	6
1.2. Televisiooni eripärad	7
1.3. Inforuum	8
1.4. Identiteet	9
1.6 Riigi representatsioon.....	12
2. Töö empiirilised lähtekohad	13
2.1. Eesti-Vene ajaloolised suhted	13
2.1.1.Eesti – Venemaa poliitilised suhted	15
2.1.2. Eesti – Venemaa majanduslikud suhted.....	16
2.1.3. Eesti – Venemaa kultuurilised suhted	16
2.2 Venemaa olulisus Eesti venelastele.....	17
2.3 Varasemad uuringud	18
3. Uurimisküsimused	20
4. Uuring ja meetod.....	21
4.1. Uurimisobjekti kirjeldus.....	21
4.2 Meetodi kirjeldus ja kriitika	23
4.3 Valim ja kodeerimine	26
5.Tulemuste analüüs	28
5.1 Kvantitatiivse kontentanalüüsi tulemused	28
5.1.1. Uudise üldised omadused	28
5.1.2 Kõneisikud	31
5.1.3 Videolõigu visuaalne lahendus	32
5.1.4. Uudise valdkonnad ja tegelased.....	33
5.1.5. Uudise üldine modaalsus ja ruumiline ulatus.....	38
5.1.6 Venemaa kajastamine	39
5.2.Kvalitatiivne sisuanalüüs	41
5.2.1 Venemaa ja venemaalased.....	41
5.2.2. Venemaa kui partner	42
5.2.3 Venemaa kui potentsiaalne oht	44

6. Järeldused.....	48
Kokkuvõte.....	50
Summary.....	52
Kasutatud kirjandus.....	54
Lisad.....	58

Sissejuhatus

Käesoleva töö põhieesmärk on uurida ning jälgida, kuidas kajastatakse Venemaa ja vene temaatikat Eesti audio-visuaalses meedias 2009. aastal (nimelt ETV2 „Aktuaalne kaamera“ telesaadetes).

Antud teema on aktuaalne, kuna televisioon on tänapäeval üks põhilistest infokanalitest Eesti venekeelsetel elanikel ning visuaalse meediana on tal suur mõjupotentsiaal auditooriumile. Televisioon peegeldab ühiskonda, see hindab ja kujundab seda, kuidas vaatajad reaalsust tajuvad. Selles mõttes on meedia tööriist mille abiga on võimalik avalikku arvamust kujundada.

Eesti Vabariigi Välisministeeriumi andmetel elab Eestis seisuga 2. oktoober 2009. aasta 1 147 351 Eesti kodanikku, sh teistesse rahvustesse kuulub neist umbes üle kaks sada tuhat vabariigi kodanikku ning umbes sada tuhat elab Eestis püsielanikuna Venemaa kodanikke.

Keskmine venekeelne elanik Eestis elab mitmekesisis inforuumis, kuid samal ajal tema võimalused infotarbijana on piiratud, sest riigis puudub täisväärtuslik ja kvaliteetne avalik-õiguslik venekeelne telekanal. Igakuised teleauditooriumi uuringute andmed näitavad, et mitte-eestlased, mille suurima osa moodustavad venekeelsed elanikud, eelistavad Venemaa telekanaleid ja telesaateid Eesti omatoodangule. See võib kaasa tuua kahe inforuumi eristumist Eestis.

Venemaa teletoodang ning Venemaa reaalsuse peegeldamine ja hinnang domineerivad mitte-eestlaste teabeväljas või inforuumis. Eestlastest erinevate inforuumide olemasolu toob kaasa eraldatust teistel elusfääridel, mis ei soodusta kahe rahvuse vahelise barjääri ületamist.

ETV2 „Aktuaalne Kaamera“(töös kasutatakse lühend: “AK”) uudistesaaade vene keeles on selles mõttes ainuke -uudistesaaade, mis vastab venekeelse vaataja vajadusele: emakeel, kättesaadavus; telesaate raames kajastatakse nii sise- kui välissündmuseid, kultuurisündmuseid, sporti jne.

AK otsene konkurent PBK “*Novosti Estonii*” uudistesaaade keskendub vaid Eesti kohalike sündmuste ja probleemide kajastamisele. Seetõttu on oluline uurida, kuidas kajastab Venemaad ja venelasi avaliku-õigusliku telekanali mitte-eestlaste seas kõige populaarsem eesti telesaade ja missugust kuvand Venemaast luuakse. Tegemist on Eesti jaoks olulise naaberriigiga, kes soovib Eesti oma mõjusfääris hoida.

Uuringu käigus kasutati kvantitatiivset meetodit – kontentanalüüsi ja kvalitatiivset sisuanalüüsi. Teematika kajastamise uurimiseks kodeeritakse telekanalite uudistesaadete videolõigud, milleses räägitakse Venemaast, eesti venelastest ning kajastatakse Eesti - Venemaa suhteid. Töö keskendub 2009.aasta jooksul ilmunud „Aktuaalne kaamera uudistesaadetele kanalis ETV2.

Käesolev töö koosneb peamiselt kuuest osast. Töö esimeses osas antakse ülevaade teooriast ja teemaga seotud olulistest mõistetest. Teises osas keskendutakse töö empiirilistele lähtekohtadele Eesti-Vene suhetele ajaloolises kontekstis, poliitilises, majanduslikus ja kultuurilises valdkonnas, riiklikul ja indiviidi tasandil.

Edasi liigutakse uurimisküsimuste ning töö metodoloogiliste põhimõtete kirjeldamiseni. Töö olulisema osa moodustab ülevaade kvantitatiivse ja kvalitatiivse kontentanalüüsi peamistest tulemustest. Töö lõpeb diskussiooni ja kokkuvõttega.

1. Töö teoreetilised lähtekohad

1.1. Rahvusvaheline uudistevoog

Meedia on üheks olulisimaks allikaks, millest inimesed saavad informatsiooni maailmas ja teistes riikides toimuva kohta ning, mõnes mõttes, tehniline areng soodustab seda. Raamatus „Foreign news and the new world information order” (1984) uurijad Stevenson ja Shaw toovad välja arvamuse, et alates 1965. aastast hakkas maailmas kehtima uus informatsiooni kord. Uus informatsiooni kord oli suurel määral seotud maailma majanduslike muutustega. Hakkas domineerima ühtlase ressursi jaotuse printsiip arenenud riikide ja kolmanda maailma vahel (Stevenson & Cole 1984:12). Samal ajal paljudes riikides hakkas arenema uue põlvkonna televisioon – sateliitlevi.

Tänu sellistele arengutele informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiates, eelkõige tänu televisiooniuudiste edastamisele, tekkis üha suurem huvi uudiste ja sündmuste vastu, milles anti ülevaade teistes maades või kultuurides toimuvast (Stevenson et al. 1984). Välisuudistele on üldiselt iseloomulik, et pööratakse tähelepanu kõigepealt suurte, lähedalasuvate, rikaste või kultuuriliselt ja keeleliselt sarnaste riikide sündmustele (*McQuail 2000:207*). Sellise uudisvoo kujunemise protsessi põhijooned on järgmised: uudisteagentuurid koguvad uudiseid välismaalt selle põhjal, mida nad peavad kodumaisele auditooriumile huvipakkuvaks ning sündmuste tõlgendamisel lähtutakse sageli kitsalt vastuvõtjariigi huvidest.

Tänu välisuudiste osatähtsuse kasvule võeti kasutusele mõiste rahvusvaheline uudistevoog – kõik uudised, mis tulevad väljast ja kajastavad välismaiseid sündmusi. Samal ajal tekib *Meie-Nemad* vastandus, kuna välisuudised eeldavad samamoodi eraldust (sisseuudised näitavad *Meie*, välisuudised - *Nemad*). Stevenson ja Smith (1986) rõhutavad rahvusvahelise uudistevoogu kultuurilist tähendust, mis on eriti aktuaalne globaliseerumise protsessi raames (nt tekivad kokkupuutevõimalused geograafiliselt kaugete kultuuridega, kellega varasemalt kokkupuuted puudusid).

Ka käesolev töö keskendub rahvusvahelise uudistevoogu kultuurilisele tähendusele, analüüsides Eesti riikliku meediakanali venekeelsele elanikkonnale suunatud uudistesaadet AK. Selliselt omab rahvusvaheline uudistevoog antud töö kontekstis ka kitsamat tähendust – meedia roll integratsiooni protsessi juhtimisel.

1.2. Televisiooni eripärad

Rahvusvahelises uudistevoos, mis sisaldab kõiki välismaiseid sündmusi kajastavaid uudiseid, on televisiooniuudiste osa kaalukas, seda eelkõige tänu tänapäevastele informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiatele (nt satelliit- ja kaabeltelevisioon). Üheks televisiooni kui kanali eeliseks rahvusvaheliste uudiste edastamisel on visuaalne materjal, millele võib lisada sõnumi mis tahes keeles, mis tahes vaatenurgast, ning mis varasematele uuringutele tuginedes on ka suurendanud inimeste huvi välisuudiste vastu (*McQuail 2000:206*).

Pilt lubab sündmusi võimalikult hästi edastada, kuid samal ajal võimaldab sõnade abil lisada soovitud tähenduse. Samal ajal tuleb arvestada sellega, et telesaadetele on omane mittetähenduslikkus ning „valikuline tõde“, mis tähendab seda, et ühiskonna tujudele järele andes, lubab antud meedia endale topeltstandardeid kasutada, selleks, et auditooriumi ligi tõmmata. Nii võib venekeelseid uudiseid edastav Eesti riiklik uudistekanal ühest küljest endale eesmärgiks seada kohalike elanike informeerimist Eesti riigis toimuvast. Teisalt, tänu venekeelt kõneleva toimetajaskonna mitmekesisematele võimalustele informatsiooni hankimisel, võib pilt Venemaast olla erinev nt vastavast eestikeelsest uudistesaaetest.

Televisiooni kui infoallika usaldusväärtust hinnatakse väga kõrgelt ning põhjuseks on vaatajate kinnistunud veendumus, et telepilti ei või moonutada. Dokumentaalsaadetes (sh uudistesaaetes) peetakse pilti enamasti tõepäraseks, seda muudab automaatselt veelgitõepärasemaks pildile lisatud tekst. Samuti nagu teistes massi-meedia kanalites, oleneb ka televisioonis sõnumi usaldusväärsus saate sisulisest ettevalmistusest (*Thorsen, Moller 1996:17*).

Kuigi pildiline kommunikatsioon toimub kiiremini kui sõnaline, on antud viisil raske edastada keerukaid seoseid ja detaile (*Thorsen, Moller 1996:17*). Eeldatakse, et teleuudised peavad käsitletava teema vastu huvi äratama ning innustavad vaatajaid otsima täiendavat infot ka teistest allikatest. Siiski Eestis mitte-eestlasi (sh venelasi) iseloomustab meediakasutajatena piiratud infovõimalused ning väiksem huvi ajalehtede ja ajakirjade vastu (*Eesti elavik 2004:134*).

Nagu kirjutasid Thorsen ja Moller (1996) – kui ajakirjanik lihtsalt jutustab sündmust oma sõnumi ümber, siis vaataja unustab selle; kui aga pilt toetab sõnumit ja vaataja fantaasia on kaasatud, siis jääb nähtu-kuuldu kindlalt meelde seetõttu, et vaataja peab suutma pildi ära tunda, selle lahti kodeerima ning iseseisvalt seoseid looma (*Thorsen, Moller 1996: 18*). Selline protsessisse vaatajate kaasamine soodustab info tarbimine just sellist infoallikast ja edastatud infot meelde jätmine iseseisva analüüsi

kaudu.

Igakused TNS Emori teleauditooriumi ülevaadete andmed näitavad, et televisioon on venekeelse auditooriumi jaoks kõige tähtsam kanal. Nad tarbivad teletoodangut rohkem kui eestlased. Märtsis veetsid 2010. eestlased telerite ees 4 tundi ja 5 minutit ning mitte-eestlased 4 tundi ja 49 minutit päevas (TNS Emor 2010). Seetõttu keskendub ka käesolev uurimistöö televisioonile kui olulisemale meediakanalile venekeelse elanikkonna jaoks.

1.3. Inforuum

Eriti oluline tähendus on meedial sellises riigis, kus sünkroonselt eksisteerivad erinevad rahvusrühmad. Eesti Vabariigi Välisministeeriumi andmetel elab Eestis seisuga 2. oktoober 2009. *aasta 1 147 351 Eesti* kodanikku, sh teistesse rahvustesse kuulub neist umbes 218 000 vabariigi kodanikku ning 95 484 elab Eestis püsielanikuna Venemaa kodanikke. Nii arvukas seltskond toob kaasa paratamatult mitme inforuumi moodustamise ning võib kaasa tuua nende huvi ja elusfääride eraldumist.

Inforuum on dialektiline mõiste, mis hõlmab kõike massmeedia ruumi ning nende mõju infotarbijatest igapäevaelus (Couldry&McCarthy 2004: 2). Iga informatsiooniruum moodustab oma sotsiaalse reaalsus ning kujundab *avalikku* poliitikat. Praktikas võib seda mõjutada uudistevoo iseloom ning selliselt muutub info sotsiaalse ruumi loomise vahendiks. Mida suurem on info eraldatus keskkonnast, seda tõhusamalt võiks sotsiaalse ruumi mõjutada meedia kaudu (Симонян 2003:350). Eksperdid on aga sellist olukorda tauninud, nt Marju Lauristin kirjutab (2008), et praegu valitseb Eestis olukord, mil „venekeelsed Eesti kodanikud emotsionaalselt lausa vägisi kistakse Eesti riigi suhtes vaenulikke hoiakuid levitava Venemaa televisiooni mõtteruumi”(Lauristin 2008). Eesti inforuumist on aga välja jäetud Eestis elavad mittekodanikud ja Eestis alaliselt elavad, kokku paarsada tuhat Venemaa kodanikku.

Siinjuures on oluline märkida, et televisioon audio-visuaalse meediana on suure mõjupotentsiaaliga auditooriumile, kuna mängib üheaegselt palju sotsiaalseid rolle, millest kõige tähenduslikumad on ühiskonna peegeldamine ja selle hindamine (Hiebert 1982: 379). Seega televisiooni mõju identiteedi kujundamise protsessis on väga suur, eriti kui jutt on uudistesaadetest.

1.4. Identiteet

Informatsioon, kujundid ja ideed, mille meedia kättesaadavaks teeb, võivad enamikule inimestest olla nende ühise mineviku (ajaloo) ja käesoleva sotsiaalse situatsiooni mõistmise peamine allikas, sh võib anda vastused küsimustele kus me oleme ja kes me oleme (McQuail 2000:58).

Teun A. van Dijk (2005) järgi on identiteet nii personaalne kui ka sotsiaalne konstruktsioon, see on teatud mentaalne representatsioon, mil inimene representeerib oma mina, konstrueerides end mitme kategooria ja grupi liikmena. Teiste sõnadega, identiteet on omamoodi ühtekuuluvustunne, mis võimaldab inimestel tajuda end kui unikaalse isikuna või kui teatud grupi liikmena (van Dijk 2005:142). Dijk'i väited on meediauuringus hästi rakendav, sest ta lähtub identiteedi konstruktivistlikust definitsioonist. Konstruktivistlik mõistmine soobib identiteedi käsitleda kui dünamilist ja mitmekihilist sotsiaalsest nähtust.

Eristatakse individuaalset ja kollektiivset identiteeti. Esimene vastab küsimustele *kes ma olen? Kuhu ma kuulun?* Teine – *kes me oleme ja kuhu meie kuuleme?* (Masso ja Vihalemm 2007). Kollektiivne identiteet võimaldab inimestele leida oma kuuluvus ühes võimalikest rühmadest, ning selles sunnas teutseb Eesti integratsiooni programmid. Martin Ehala (2008) käsitleb põhjalikult Eesti venelaste identiteeti ning toob välja oletust, et ajalugu annab raamistiku, mille põhjal konstrueeritakse ideoloogija ja sellele tuginevad kollektiivsed identitedid (Ehala 2008, Raitviir 2009 :293 kaudu). Kuigi venelased ja eestlased tõlgendavad sama ajaloo sündmused, tehes tähtis vahet (vt. ptk Eesti-Vene geopoliitilised ja ajaloolised suhted) .

Ka Eesti meedia osaleb selgelt rahvusliku identiteeti loomisel. ERR visioonist aastani 2013, millesse kuulub ETV ja ETV2 kanalid, nähtub, et rahvusringhääling on mitmekesisist sisu loov meediaruum, mis peegeldab Eesti identiteeti, kannab ühisväärtusi, teadvustab ja integreerib erinevaid sotsiaalseid ja kultuurilisi kuuluvusi ning nende muutusi. Siiski, Eestis kõrvuti eksisteerivad kaks rahvust ning erinevate identiteetide eksisteerimine ühel territooriumil on uurijad nimetanud isegi nähtuseks „kaks ühiskonda ühes riigis“ (Semjonov 2002) koos kahe erineva inforuumiga.

Enne Eesti iseseisvumist oli venelastel enamjaolt NLi identiteet. Vabariigi taastamise protsess tõi kaasa kõigi Eesti elanike identiteedi muutused. Iseäranis venelased kaotasid sellel territooriumil oma eriseisund, mis oli seotud nende ajaloolise rolliga Nõukogude Liidu arenemisel - „endine rahvuslik

enamus“, samuti kaotas vene keel ja vene kultuur oma varasema oleva domineeriv tähenduse. Vene keele ja kultuuri pealesurumine teistele rahvastele asemele on tulnud kõike elusfääride eestistamine.

Vene päritoluga inimesed, kes elavad Eestis, muutusid ootamatult välismaalasteks omal maal. See tekitas paratamatult inimeste hulgas teatud rahulolematuse tunnet, mida varasemates uuringutes on koguni nimetatud venekeelse elanikkonna identiteedi kriisiks (Симо́нян 2003:120). Sellise identiteedi ebakindluse olukorras vajavad inimesed täiendavat infot ning hakkavad otsima uusi allikaid; infoallikad aga omakorda, alludes auditooriumi eelistusele, hakkavad kajastama nende ootusele vastavaid sündmusi.

Sarnaselt Simonjaniga on sama probleemi selgitanud Tallinna linna integratsiooniprogrammi ettevalmistamise uuringus Aleksei Semjonov (2002) järgnevalt: „Sotsiaal-psühholoogiline šokk süvenes selle tõttu, et enamik venekeelsest elanikkonnast Eestis ja Lätis osutus suureks, ilma kodakondsuseta elanikkonna grupiks uutes riikides“ (Semjonov 2002:4). Välisministeeriumi andmete järgi 28. veebruari 2009. aasta seisuga elas Eestis 109 728 määratlemata kodakondsusega isikut. Samas eksisteerivad kahe rahvusrühma vahel psühholoogilised barjäärid, kuna Eesti taasiseseisvuse esimeste aastate jooksul tajusid venelased end ebakindlalt; Venemaa ei saanud toetust tagada, kuid Eesti vabariik ei pakkunud selget integratsiooni programmi.

Käesoleva töö autorina leian, et kaasaegse Eesti kontekstis tuleks käsitleda venekeelset rahvusvähemust kui ajaloolist etnilist vähemust sarnaselt baltisakslastele (die Deutschbalten). Siiski Anu Masso (2002) magistritöös kogutud andmed näitavad, et sellist lähenemist on ka kritiseeritud. Näiteks, ühiste selgete sümbolite olemasolu, mis liidaksid Baltikumi venelasi. Varasemate uuringute andmetel on Baltikumi venelase kategooria suhteliselt neutraalne, kuid sümboliliselt „tühi“ identiteedi alus (Masso 2002). Käesoleva uuringu autorina leian, et baltivenelaste identiteet võib oluline olla jargmistel põhjustel: edukas integreerimine tänapäevase baltiriikide keskkonda, ühtse identiteedi loomine riigide kodanikke hulgas ja suurem valmidus koostööks teiste rahvuste esindajatega baltivenelaste poolt.

Venemaa on suur ja vastuoluline naaber, kes soovib hoida Eesti ja teised endised Nõukogude Liidu vabariigid oma mõjusfääris. Üheks võimaluseks seda teha on kasutada neis riikides elavaid vene päritolu vähemusi, kuulutades nad „kaasmaalasteks“ (Raitviir 2009: 474).

Anu Masso (2002) analüüsis oma magistritöös eesti venekeelse elanikkonna kollektiivse identiteedi ümberkujunemise protsessi erijooni. Töös eristati grupe, mille esindajad tunnevad ühist pigem

eestlastega ja kohalike venelastega kui Venemaa venelastega ning vähemusgruppi, mille identiteet on kitsam Venemaaga seotud, Eestiga ühendab neid vaid elukoht ning elustiil (Masso 2002). Hiljem EAÜI¹ 2007.aasta uuringu andmed näitavad, et vastades küsimusele „Kelle hulka kuuluvaks te ennast peate?“, Eestis elavad venelased sagedemini määratlevad end kui *venelased*, teisel kohal vastus - *eesti venelased* ja kolmandal – *eesti kodanikud*. (Ratviir 2009: 294).

Eestis sageli ei tehta selget vahet venelasel ja venemaalasel ning Eesti venelased pole ka oma enda rolli selgelt määratlenud ja siiani palju neist pidavad ennast pigem venemaalaseks või kaasmaalasteks, mis näitab, et Venemaa propaganda töötab tõhusalt.

Käesolev töö keskendub meedia rollile identiteetide konstrueerimisel. Uurimishuviks on Venemaa pilt Eesti meedias ehk teisisõnu, kuidas representeerib naabririigi AK uudistesaares .

Nagu eelmistest peatükkidest selgub, võivad televisioon ja meedia omada ühiskonnas samaaegset killustavat ning ühendat mõju. Lähtudes sellest võiks oletada, et televisiooni roll ühiskonna sidustamise protsessis, mille käigus rahvusvähemus saab ühendust, on sama väärtuslik, kui identiteedi kujundamisel.

Vastavalt Ringhäälinguseadusele (2000) on ETV ja ER ülesannetest Eesti rahvuskultuuri edendamine ning samal ajal kõigi rahvastikurühmade, sealhulgas vähemuste, infovajaduse rahuldamine. Eriti puudutab see televisiooni.

Reeglina rõhutavad rahvusvähemuste meedia rolli uurijad järgmisi aspekte:

- 1) rahvusvähemuste kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi säilitamine, seega säilitades sidemeid ajaloolise kodumaaga,
- 2) kaasaaitamine integreerimisele ühiskonda (Levkovic 1986; McQuail 1984; Togora 1986, Jakobson ja Iljina 2000:295 kaudu).

Sarnased seisukohad on esitatud Eesti televisiooni arengukavas (2005), st ETV eesmärgiks on toetada rahvusvähemuste identiteedi säilitamist Eesti ühiskonnas, eesti ja vene kogukonna lähendamist ühises meediaruumis ja kodanikuühiskonna põhimõtete levitamist mitte-eestlaste seas (ETV Arengukava aastateks 2006–2008). 2010.aastal ETV jätkab venekeelsete saadete arendamist ning selleks, et muuta Eesti informuuri atraktiivsemaks venekeelsele elanikkonnale, soovitakse rohkem pakkuda operatiivset ja igapäevaelus vajalikku teavet elust Eestis vene keeles (ERR Arengukava 2010:24).

---

¹ Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

² Eesti Statistika amet - URL (kasutatud aprill 2010) <http://www.stat.ee/31161>

1.6 Riigi representatsioon

Käesolevas töös nähakse ühe identiteedi konstrueerimise vahendina riigi representatsiooni audio-visuaalses meedias, kuna nad võimaldavad kasutada nii sõnalisi kui ka pildilisi vahendeid. Näiteks Stuart Hall'i (1997) järgi on representatsioon asjade tähenduse esitamine või kujutamine keeleliste vahendite abil. Tema teooriast tuleneb, et on olemas rohkem kui üks viis erinevate tähenduste interpreteerimiseks või representeerimiseks ning sellest, kuidas inimesed representeerivad asju ja sündmusi sõltub selle asja tähendus (Hall 1997: 3). Ainult keelt kasutades on võimalik representeerida ja edastada teistele inimestele erinevaid tähendusi, sündmuste tajumist või hinnanguid. Sõnade iseloom ja nende stiilivärving meedia kontekstis hakkavad mängima olulist osa, sest sõnade läbi näeme, mis suunas tähendusi kujundatakse (Hall 1997: 17).

Üsna sarnase representatsiooni definitsiooni on esitanud Christopher Prendergast (Prendergast 2000, Webb 2009:8 kaudu) Lisaks Halli lähenemisele toob ta sisse representatsiooni ruumilise ja ajalise „korduvuse“ aspekti, st ajalise korduvuse juhul on jutt sellest, mis toimub antud hetkel siin ning mida peetakse usaldusväärseks, teisel juhul räägitakse delegeerimist (asendamine) (Prendergast 2000, Webb 2009:8 kaudu). Seda võib kõige sagedamini poliitika valdkonnas näha, nt kui presidendi või erakonna juhi käitumine ja tema imago samastatakse otse riiki/erakonna ja teda poliitikaga. Selles mõttes võimaldab representatsioon esindada puuduva persooni, idee või objekti pildi või teksti kaudu. Niimoodi on riigi representatsioon omamoodi kujund inimeste ajudes. Analoogiliselt teiste uurijatega Jen Webb (2009) toob oma representatsiooni selgitust, mille järgi representatsioon määrab reaalsust ning peegeldab inimeste reaalsuse arusaamine (Webb 2009).

Nii Hall annab representatsiooni mõiste teksti vaatenurgast, Prendergast räägib asendamist: pilt või tekst võib terve ideed asendada. Võrreldes kõiki neid mõisteid, iga neist on võimalik rakendada televisiooni uurimisel, kuna televisioon on pildi ja teksti ühendust, mis eeldab vaatajalt analüüsi ja arusaamist (vt. ptk „Televisiooni eripärad”).

2. Töö empiirilised lähtekohad

2.1. Eesti-Vene ajaloolised suhted

Eesti – Venemaa rahvusvahelised suhted on keeruline ettekujutada ilma geopoliitilise ja ajaloolise olukorra analüüsita, kuna mineviku sündmuste tõlgendamise viisid on riigiti erinevad ja sellest lähtuvad vastastikuse mõistmise probleemid.

Ajaloost on teada, et Eestimaa ja Venemaa on omavahel kestvalt seotud, kuid juba ammust ajast on niisuguse naabrusega kaasned hirm. Selle hirmu põhiallikaks võiks arvata XX sajandi sündmused: Teine Maailmasõda, okupatsioon, küüditamine, külm sõda ja „raudne eesriie“.

Kahe okupatsiooni ja sundemigratsiooni tõttu Eestimaa kaotas oma traditsioonilised rahvusvähemused – balti sakslased, rootslased ja suure osa eesti oludega kodunenud juutidest. Nende asemel asus Eestis suur venelaste rühm ja temaga keeliliselt assimileeritud segarahvuslik elanikkond (Hallik 1998:15).

Käesoleva tööautorina arvan, et nii mahukas sundmigratsioon XX sajandil sai „rahvuslikuks stressiks“, mis soodustab oletatavasti tänapäeval natsionalismi ideede levitamist (mitte ainult eesti natsionalism, kui ka vene).

Eesti Vabariigi iseseisvus algas „Tartu rahust“. Leping sisaldab Eesti riigi tunnustamise artikleid, mis käsitlevad piiri-, julgeoleku-, majandus-, sotsiaal- ja liikluspoliitikat ning siiani jätkub olla komistuskiviks, kuna kaasaegne Venemaa ja Eesti vahel jäi lahendamata piiriprobleem. Venemaa ei ole tunnustanud „Tartu rahuleping“ (2. veebruar 1920) ega ka 1940. aasta okupatsiooni.

23.augustil 1939. a sõlmisid Nõukogude Liit ja Saksamaa mittekallaletungilepingu, mille salajane lisaprotokoll sätestas mõjusfääride jaotamise Ida-Euroopas, millega Eesti arvati NL-i mõjusfääri. 28.septembril sundis NL Eestile peale vastastikuse abistamise lepingu ja alates oktoobrist rajati Eestisse NL-i sõjaväebaasid (Luts 2007: 131).

Venemaa asub seisukohale, et NL-i sõjaväed on Eesti territooriumil paigutanud seaduslikul teel. Seda oli mitu korda nentinud Venemaa võimu poolt (Putin 2005e, Venemaa Välisministeerium 2008).

2005 aastal Moskvast, press-konverentsil eesti ajakirjanik püstitas küsimuse, miks Venemaa ei saa okupatsiooni tunnustada, millele Vladimir Putin, tol ajal Venemaa Föderatsiooni president, vastas:

„Nüüd okupatsiooni kohta, usun, et aastal 1918. Brest Rahu tulemusel, toimus kokkulepe Saksamaa ja Venemaa vahel ning Venemaa andis osa oma territooriumist Saksamaale kontrolli all. Tegelikult sellest on alustanud Eesti tänane riiklus. Aga aastal 1939. oli teine lepe Venemaa ja Saksamaa vahele, ja Saksamaa tagastas Venemaale need territooriumid. Ning 1939. aastal nad astusid Nõukogude Liidusse“(Putin 2005 http://www.myvideo.de/watch/5197963/Putin_vs_Estonian_journalist_rus,

vaadatud 09.05.2010). Tema sõnult järgneb, et Venemaa ei saanud Eesti maad okupeerida.

Niimoodi, tõlgendavad lepingu sõlmimise tegelikud motiivid Venemaa ja Eesti vastandlikest vaatenurgast. Venemaa (eelnev Nõukogude) ajalookirjandus leiab, et mittekallaletungilepingu allkirjastamine oli ainus viis sõja Saksamaa ja teiste riikide vahel vältimiseks. Ning selline seisukoht on Venemaal ametlik ja kõik

Eestis 1941.aasta sündmuste tõlgendamine ning sellest tulenevad võimalikud juriidilised ja moraalsed järeldused kritiseeritakse.

Kristian Luts (2007:133) kirjutab, et Teine maailmasõda oli eestlastele omamoodi vabadusvõitluse kaotamise ja Põhjasõjaga võrreldav õnnetus, kuid autor märkab, et Eestist pärit mehed sõdisid Teises maailmasõjas mõlemal poolel (Vahtre 2005), mis eeldab erinevaid sündmusi tajumisi ka eestlaste seas.

Jaanuaris 1944 algas Nõukogude okupatsioon Eestis, tegelik võim kuulus kommunistlike parteile. Kommunistlik valitsus tol ajal kasutas repressioonipoliitikat, mille kulminatsiooniks oli 25. märtsil 1949 toimunud märtsiküüditamine, kui Venemaale viidi Eestist ligi 21 000 inimest. (Lust 2007:135)

Analüüsides XX. sajandi sündmused mõlematest vaatenurgast (Eesti ja Venemaa) muutuvad selgemaks täna rahvusvahelise poliitika motiivid.

Pärast Nõukogude Liidu lagunemist Venemaa ja Eesti rahvusvahelised suhted klappinud konfliktidega (Hallik 1998: 204).

Ajaloo mitmetähenduse tänu Eestimaa pretensioonid on hästi põhjendatud, kuid Venemaa positsioon on samamoodi. Sisski, iga seisukoht jääb ruumi poliitilisele manipulatsioonile, eriti olukorras, kus erinevad poliitikud ja erakonnad konkureerivad omavahel.

Üleminek demokraatiale Venemaal on toimunud raskem kui Balti riikides, tõenäoliselt, selle tõttu ta ei saanud liidriks uue ühiskonna kujundamise protsessis lääne mere regioonil jätta.

On arvamus, et XXI. sajand tõi kaasa stabiliseerumise perioodi, Venemaa on loobunud oma aktiivse ekspansiooni kava ning keskendub oma sisse organiseerimisele protsessile. Vaatamata seda, Moskva on huvitatud sellest, et olenev Eestis diasporaa hoidis oma lojaalsust Venemaale, kuna Eestis elavad umbes sada tuhat Venemaa kodanikku, paljud neist kaotasid sidemeid kodumaaga ning valivad kodakondsuse vahetamist, kuna nad juba ei määratlevad enda Venemaa kodanikuna või näevad perspektiivid „Uues Europaas“. Niimoodi, riigi representatsioon ja tema imago pole viimane tegur kodaniku identiteedi määratlemises

2.1.1.Eesti – Venemaa poliitilised suhted

Poliitiline pingutus Eesti ja Venemaa vahel ei ole tingitud mitte ainult ajalooliste tingimustes, komistuskiviks jätkab olla piiri küsimus, mis on siiani õiguslikult pole lahendatud. Eesti sai Euroopa Liidu liikmeks, ilma piirilepingute sõlmimiseta.

Tartu rahulepingu järgi Eesti sai strateegilised julgeolekuvööndid Narva jõe paremal kaldal ja Petserimaa idaosas ning nn Setumaa ühendati Eestiga ka. Praegu formaalne piir asub Narova jõe keskel, kordonid on ka Vasknarvas, Alajõel ja Mustvees. Vaatamata varasematele katsetele, millest oli läbirääkimised 2005.aastal, õiguslik ja seaduslik piir puudub.

Samuti keeruliseks võiks nimetada piiriäärsete alade elanikega, kellel on vajadus piiri sageli ületada. Siiski ei tohi väida, et riigid ei tulla teine teist vastu.

Näiteks, 2000 aastal Eesti hakkas realiseerida ELi Shengeni piirilepingu tingimusi, mille järgi Eesti pidi lihtsustatud piiriületamise korrast loobuma. Muudatus puutus mõlemas riikides umbes 17 000 - 20 000 inimest, kellel on olemas kontaktid ja varad teisel poolel. Siis pakuti nendele endise viisa asemel 4000 tasuta mitmekordseid viisasid neile, kes seda enim vajavad (Aalto 2003: 158). Alatest sellest ajast Venemaa ja Eesti hakkasid kompromissi leidma, piiriületamise korda kehtestades .

18. mail 2005 Moskvast toimus veel üks katse piiri olukorra reguleerida. Eesti välisminister Urmas Paet ja tema Venemaa kolleeg Sergei Lavrov allkirjastasid Eesti ja Venemaa piirileppe, kuid hiljem juuni lõpus teatas Venemaa, et võtab oma allkirja Eestiga sõlmitud piirilepetelt tagasi (Eesti Välisministeerium 2005). Lepingu katkestamise põhjuseks sai 2005. aastal olukord, kui Riigikogu võttis vastu ratifitseerimisseaduse, mis sisaldab Venemaale vastuvõetamatuid viiteid Tartu rahulepingule ning Eesti ülemnõukogu 1992. Aasta deklaratsioonile põhiseadusliku riigivõimu taastamisest (Venemaa Välisministeerium 2005).

Venemaa ametlik seisukoht seisneb selles, et need viited ei vasta objektiivsele reaalsusele, tekitavad väära konteksti mais allkirjastatud lepete sätete tõlgendusteks ja elluviimiseks.

Ajaloolane Vahur Made (2005) avaldas artikkel, kus väidab, et Riigikogu teadis, millega riskeerib, kui lepingu ratifitseerimisseaduse preambulasse vastavad märkused lisas (Made 2005). Tema artiklist selge, et välisministeeriumis ja Riigikogus tol ajal ametnikud ja poliitikud pidid juba ette nägema, et Eestil pole loota Euroopa Liidu liikmesriikide jõulist toetust, mis sunniks Venemaad Eesti tingimused täida. Tegelikult oli Eestil mais-juunis 2005. aastal võimalus kõrvaldada üks probleem oma suhetes Venemaaga, kuid see võimalus jäeti kasutamata (Made 2005).

Viis aastat hiljem võib oletada, et Venemaa hindab piirlepingu vajadust kõrgelt ka. Nii Venemaa suursaadiku Eestis Nikolai Uspenski (2010) arvamuse järgi, vaatamata Eesti-Vene suhete mõningasele normaliseerumisele viimastel aastal, takistab «rahvusvaheliste suhete restarti» piirlepingu puudumine.

2.1.2. Eesti – Venemaa majanduslikud suhted

Eesti liitumise järel lääne majandusruumiga on loonud alus uueks turu sunniks, mis eeldab ka ressursibaasi ümbermõtestamist. Eesti kõige väärtuslik omadus ELi silmas on tema geograafiline asend. Seega Eesti ja teised Balti riigid huvitavad lääne lääneinvestoreid (Симо́н 2003:427). Parendades majanduslikke suhteid Venemaaga, Eesti saab teed transiidile ja Venemaa turule, mis on väga oluliseks majandusharuks ELi raames. Samal ajal kõrgelt hinnatakse Venemaa kapitali rolli Eesti majanduses. Venemaa ettevõtjad mõistavad, et Eesti liitumine Euroopa Liiduga loob nende erinevaid perspektiive Euroopa turule (Симо́н 2003:432).

2003. aastal Pihkva piirkonnas töötasid üle 200 eesti-vene ettevõtet. Seda oli saavutatud peamiselt individuaalse töö ja isiklike kontaktide tänu (Симо́н 2003:435).

Anu Masso (2007) uuringust järgneb, et ärikontaktid Venemaaga 2003. aastal koostasid tunduvalt osa, kuid indiviid tasemel eestlased tunneksid kõigepealt tihedam sidet Soome ja Rootsi, ning Eesti kontakteerus meelsasti Põhja naabritega (Masso 2007). Selline suunda ei toeta ärikontaktid, kuid suurel määral seda tingitavad sõpruse sidemed ja riigi representatsioon meedias (Masso 2007).

2.1.3. Eesti – Venemaa kultuurilised suhted

Eesti-Vene kultuurilised ja vaimsed sidet on tingitud ühist ajaloo eripärast, ning need suhted on alati olnud paremad, kui poliitilised. Tänapäeval koostöö selles valdkonnas on võimalik iseloomustada kui positiivne ja vastastikku kasulik.

Möödunud aasta oli eriti kultuuri sündmuste rikkas. Aastale andsid positiivse varjundi Eesti ja Vene kultuuriministrite vastastikused visiidid ning "virtuaalne" kohtumine telesilla näol (Välisministeerium 2010). 2009.aastal sai Eesti esimeseks EL-i riidest, kus avati virtuaalsed Vene muuseumi esindused.

Eesti Välisministeeriumi andmete järgi (2009), sellel aastal Peterburis on toimunud esimesed Eesti Kultuuripäevad, Eestis 2009. aasta oktoobris toimus juba viiendat aastat järjest teatrifestival Kuldne Mask, üle kümne aasta on septembris toimunud Rahvusvaheline õigeusu muusika festival CREDO (Välisministeerium 2010).

Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik samuti mängib väga olulist rolli Eesti-Vene suhtes. Õigeusu Kirik on täiesti apoliitiline organisatsioon, kuid päris mõjukas. Nii venekeelsed Eesti elanikud, kuid osa eestlastest on koondatud Õigeusu Kirikus. Religiooni tegurid ei võimalda Eesti elaniku identiteedi poliitika peegeldada, kuid näitab, et eestlased ja venelased ei kuulu automaatselt vastandlikusse ruumidesse, aga inimestel on võimalus identifitseerida ise ennast sel viisil (Aalto 2003:157).

Positiivsele tendentsile vaatamata, uuringud näitavad ka, et Venemaa, millega eestlastel oli väga tihedad kontaktid Nõukogude ajal, kaotab oma tähtsus eestlaste silmas, kuna palju noored ei olnud mitte kunagi Venemaal. Seda toob kaasa isikliku kontakti vähenemist (Masso 2007).

2.2 Venemaa olulisus Eesti venelastele

Varasemad sotsioloogilised uuringud näitavad, et rohkem kui pooltele (57%) Eesti mitte-eestlastele on 2008. aastal Venemaa kaasmaalaste retoorika positiivse tähendusega (Raitviir 2009 :474). Kaasmaalaste retoorika peibutab kõige rohkem Eestist elavaid Venemaa kodanikke . Samuti määratletakse, et emotsionaalne side Venemaa *kaasmalastega* on noorte jaoks samavõrra oluline kui vanematele. Siiski noorete seas on vähem neid, kellele kaasmaalaste propaganda meeldib ning rohkem neid, keda see jätab ükskõikseks (Raitviir 2009:475).

Märgitakse, et 2007. aastal aprillisündmused teravdasid rahvussuhteid, tolajal Venemaa kasutas manipuleerimise võimalust siinsete venekeelsetega, kelle enamik tunneb end venelaste esindajana Eestis, sissendades neile, et Eesti riik ja ühiskond suhtub neisse halvasti, aga Venemaa kaitseb neid (Raitviir 2009: 305).

Analoogiliselt Peeter Vihalemm toob välja oma töös (2008) andmed, millest on näha, et esiteks 2007. aasta sündmused tõi kaasa Venemaa meediale usalduse vähendamist, kuid pärast tuli usaldustase tõstmine. Nii aprillisündmuste kontekstis oli Venemaa meedia usaldajate ja mitteusaldajate vahekord kohalike venelaste hulgas 38% : 55%, siis 2008. aastal aprillis oli see 75% : 15%. (Vihalemm 2008).

Vihalemm (2008) rõhutab, et olukorras, kui mitte-eestlased vaatavad oma igapäevaelus tunduvalt rohkem Venemaa telekanaleid ja tarbivad rohkem vene- kui eestikeelset meediat, on nende usaldustase kohalikku venekeelsele meediale on suhtes madal. Vaatamata, et alates 2007.aastast eesti venekeelse meedia usaldajate osakaal on eestlaste hulgas mitmekordselt tõusnud, 8 protsendilt 23 protsendile (Vihalemm 2008).

2.3 Varasemad uuringud

Eri maade representatsiooni ja selle temaatika kajastamine eesti meedias on siiani hästi uuritud. Riigi kujutamise uurisid erinevas ajas Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna vilistlased: Kajar Kase (Välisilm Postimehes 2003-2004, 2005.a.), Denis Rutšikov. (Eesti, Soome ja Saksa kvaliteetlehtede geograafiline horisont 2004-2005, 2005.a), Hans Lõugas (Eesti kajastus välismeedias 2004. - 2005. aastal Eesti Päevalehe ja Postimehe rubriikide "Teised meist" põhjal, 2006.a.) ja teised.

Tunduvalt vähem tööd on keskendunud Venemaa kujutamise analüüsile, sh on Tiina Jurjeva bakalaureuse töö (Eesti–Vene suhete representatsioon Postimehes ja Eesti Päevalehes 2005. aasta esimesel poolaastal, 2006.a.), Denis Kavinovi bakalaureuse töö (Venemaa maine konstrueerimine Eesti meedias Beslani tragöödia põhjal, 2006.a.)

Uuring, mis oli viibinud 2005 Rutšikov, näitab, et Venemaa ning seda kajastamine on venekeelses ajalehtedes on selgelt suurem roll (2005). 2003-2004 aastatel Eesti ajalehte pikemate lugude põhjal tehtud analüüsis domineerivad kaks maad: USA ja Venemaa. Mõlemast neist kirjutati üle kahe korra rohkem kui ükskõik mis teisest riigist. (Rutšikov 2004)

Tina Jurjeva (2006) bakalaureuse töö uuringu tulemused näitavad, et rääkides Eesti–Vene suhetest, kasutatakse kõige rohkem ajaloolist diskursust. Eesti–Vene suhted on representeeritud enamasti negatiivse, neutraalse või kombineeritud modaalsusega. Venemaa eitab Tartu rahu ja okupatsiooni ning neid fakte, mis on väga emotsionaalselt tähtsad eestlaste jaoks, kasutatakse rääkides tänapäevastest probleemidest. See tähendab, et vanale faktile lisandub uus tähendus – ning seda viib müüti tekitamiseni (Jurjeva 2006).

Sama fookus on Denis Kavinov töös, kus on kajastatud Beslani tragöödia kajastamine vene- ja eestikeelsetes ajalehtedes Molodjož Estonii ja Postimees. Omas töös ta viidab ka Ekecrantz-le (2000), kes on tegelenud Venemaa representatsiooni uurimisega Lääne meedias ja tõi välja järgmised

seaduspärasused Venemaa sündmuste kajastamisel, tuues esile Enda ja Teise vastandamist:

- Tsivilisatsioon Barbaarsuse vastu (Ida on barbaarne, Lääs on tsiviliseeritud);
- Jõu Nõrkuse vastu (Ida on nõrk, Lääs on jõuline);
- Küpsus Ebaküpsuse vastu (Ida on õpilane, Lääs on õpetaja) (Ekecrantz 2000, Kavinov 2006 kaudu).

Ekecrantz (2004) on toonud välja neli põhjust, miks tänapäeva meedia toodab maailmapilte, mis kuuluvad minevikku:

1. Ajakirjandus on seotud piiratud ja põhimotteliselt muutumatute diskursiivsete praktikatega - kõik institutsioonid edenevad tõelisusel, mida nad on algatanud;
2. Kollektiivsed mälestused on püsivamad kui uue informatsiooni paikapidavus – sündmused ei mõjuta maailmapilti nii palju, kui me seda arvame.
3. Mõned põhilised geopoliitilised faktid ja rahvusliku julgeoleku huvid jaavad samaks ning on just nendeks nurgakivideks, millest lahtuvad oma töös valiskorrespondendid. Ajakirjandus on alati olnud lähedal poliitilise eliidi huvidele.
4. Rrahvuslikkus on põhiline tegur, mille kaudu mõistetakse välismaist voi võõramaist. Rahvusel on sealjuures kahekordne mõju: selle kaudu defeineeritakse, kes oleme „meie” ning seejärel kasutatakse rahvust kui raamistikku „nende” interpreteerimiseks ja stereotüpitseerimiseks (Ekecrantz 2004, Kavinov 2006: 17 kaudu).

3. Uurimisküsimused

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on analüüsida, kuidas kajastatakse venelaste ja Venemaa temaatikat ETV2 „Aktuaalne kaamera“ venekeelsetes (edasi „AK”) telesaadetes. Sellest eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised põhiküsimused.

1. Mis on üldiselt iseloomulik Venemaa-teemalistele uudistele AK-s ?
  - 1.1 Kui suur oli fookus temaatikaga seotud materjali maht ETV2 „AK“ telesaadetes 2009 aastal?
  - 1.2 Milline ajaline dimensioon domineerib?
2. Missuguses temaatilises kontekstis on Venemaad ja venelasi kujutatud?
  - 2.1. Millised teemad domineerivad Venemaa kujutamisel?
  - 2.2. Milline on uudiste ruumiline ulatus, st kuivõrd on tegemist Eesti-Vene suhete rahvusvahelise tasandiga, kuivõrd Eesti kohaliku tasandiga?
  - 2.3. Kes on peamised Venemaa teemal sõna võtvad kõneisikud/tegelased?
3. Milliseid vahendeid kasutatakse Venemaa ja venelaste kujutamisel?
  - 3.1. Milliseid tehnilisi vahendeid kasutakse (nt videolõikude visuaalsed lahendused)?
  - 3.2. Milline on uudiste üldine modaalsus?
4. Kuivõrd sisaldavad uudised kriitikat? Kellelt tuleb kriitika? Missuguseid hinnanguid antakse?
5. Millised märksõnad kasutatakse AK uudisesaadetes venemaalasi ja venelasi määramiseks?

Kvantitatiivne kontentanalüüs võimaldab vastata kõigile nimetatud uurimisküsimustele. Kvalitatiivne sisuanalüüs keskendub eelkõige küsimuse 2 ja 3 kombinatsioonile, st eesmärgiks on sügavuti uurida, kuidas Venemaa ja venelaste temaatiline kujutamine on kombineeritud kasutatud vahenditega, ehk teisisõnu soovin uurida kuidas on kajastatud Venemaa ja vene teemat eesti kohaliku venekeelsetes uudistesaadetes ETV2 kanalil (Aktuaalne kaamera)?

4. Uuring ja meetod

4.1. Uurimisobjekti kirjeldus

Vene keelt kõnelev Eesti elanik elab mitmekesisel inforuumis. Vareseimatest uuringutest on näha, et mitte-eestlasi iseloomustab eestlastest tagasihoidlikum huvi ajalehtede ja ajakirjade vastu, vaid kolmandik venelastest Eestis loeb regulaarselt mõnda päevalehte. Ka raadiot kasutatakse infoallikana vähem kui eestlased. Samal ajal on eestlased ja mitte-eestlased mõlemad aktiivsed televaatajad, kuid üldine vaatamismaht on mitte-eestlastel päevas märgatavalt suurem (rohkem kui pool tundi) (Mina.Maailm.Meedia 2004: 134).

Tänapäevase Eesti venekeelse elanikkonna inforuumi võiks tinglikult jagada kahte osasse: eestikeelne ja venekeelne meedia. Viimane on esitletud audiovisuaalses sfääris peaaesjalikult Venemaa telekanalite kaudu (ORT, RTR Planeta, NTV) ja Pervii Baltiiski Kanal (edasi PBK) , 3+ ja alates 2008. aastast ETV2. ETV2 kanalitest kirjutab Peteer Vihalemm (2008) järgnevalt: „kui ETV 2 oleks põhiliselt venekeelne kanal, oleks tema jälgimise sagedus oletatavasti vähemalt samas suurusjärgus kui Raadio 4 jälgimine, mida kuulab kolmandik venekeelsest elanikkonnast iga päev, umbes 50-60% mitu korda nädalas”. Peeter Vihalemma (2008) analüüsis välja toodud andmed näitavad, et juba kord päevas edastatava venekeelse Aktuaalse Kaamera tõttu on ETV jälgimine venekeelsete vastajate hulgas kaks korda sagedasem kui Kanal 2 ja TV3 jälgimine (Vihalemm 2008).

Siiski, 2010. aastal vastavalt TNS Emori andmetele, mitte-eestlastel jagunes telekanali jälgimiseks kulunud aeg esmajoones PBK (30,2%), RTR Planeta Baltic'u (9,1%) ja 3+ (8,5%) vahel. Eesti teemalistest uudistest on kõige jälgitavam PBK kanali Novosti Estonii umbes 91 000 vaatajaga (TNS EMOR 1.03.-31.03.2010). PBK eesti uudised meelita keskmiselt 105.000 inimest, mis tähendab, et ligi 48,3% venekestest vaatajatest valivad „Novosti Estonii”, selle asemel, et vaadata AK venekeelseid uudiseid (The „Humanitarian Dimension“... 2009:89).

„RIP 2008-2013 Vajadus ja teostatavus“ uuringu tulemustest on selge, et populaarseim uudistesaaade venekeelse elanikkonna seas on Venemaa riigitelevisiooni uudisteprogramm „Vremja“. Vene meediatarbijaate hulgas läbiviidud fookusgrupi intervjuudes domineeris hinnang, et „Vremjat” hinnatakse objektiivsemaks infoallikaks võrreldes muude Venemaa ning Eesti kanalite uudistega (Kõrts 2008:98).

Kuid nagu näha käesoleva töö autori seminaritööst (Bojarova 2010), on PBK telesaade „Novosti Estonii“ seotud telesaatega „Vremja“, kus räägitakse kõige tähtsamatest sündmustest Venemaal ja maailmas. Seetõttu ei kajastata „Novosti Estonii“ saates, mis läheb eetrisse kohe pärast „Vremjat“, välismaa sündmuseid ning keskendutakse kohalikele Eesti sündmustele. See tähendab, et vaatajad, kes arvavad, et PBK uudistesaaade on teistest objektiivsem infoallikas, saavad ja tõlgendavad infot Venemaa televisiooni prisma kaudu. PBK kajastab Venemaa temaatikat eeskätt Eesti vaatenurgast, kuid ei kajasta Venemaa tegevust maailma areenil.

ETV2 uudissaate Aktuaalne kaamera on selles mõttes mitmekesisem, kuna saates tuuakse nii kohaliku tasandi uudised, kuid ka uudiseid välismaal toimuva kohta. Lähtuvalt eeltoodust oli antud saade ja kanal valitud ka käesoleva töö analüüsi objektiks.

Lisaks sellele, Aktuaalne Kaamera on kogu riigi elanikkonnale suunatud teleprogramm ehk nn **üleriigiline programm** (Šein 2002) ning on ETV2 eetris iga päev kell 19.30, mis on nn põhilülitumisaeg (aeg mis tuleb tippaja ees). Lähtudes teooriast (Šein 2002), tagab see telesaatele auditooriumi maksimaalse tähelepanu.

„Актуальная камера“ on Eesti riikliku televisiooni kõige vanem venekeelne uudisesaade. Eesti Televisioon (lühend ETV) asutati 19. juulil 1955. aastal, uudisteprogramm "Aktuaalne Kaamera" eesti keeles ilmus esmakordselt eetris 1956. aasta märtsis, AK vene keeles on eetris alates 1.juunist 1958. Praegu on „AK“ ainus venekeelne uudisesaade Eestis, mis tõlgitakse otse-eetrisse seitse korda nädalas. AK visioon, missioon ja väärtused on tihedalt seotud ETV-ga Tänapäeva meediakeskkonnas on ETV põhieesmärgiks Eesti avaliku ruumi hoidmine ja avaliku huvi teenimine. Venekeelse AK põhine sihtrühm on mitte-eestlastest Eesti elanikud (Ülevaade Eesti Televisiooni arengust 2008:7).

Saate formaat sisaldab sisseuudiste ja välisuudiste kajastamist, viiakse läbi intervjuusid ekspertide või põhitegelastega stuudios või väljastpoolt stuudiot, reporteri lugusid, reportaaže sündmuskohalt jms. Saate kestvus on umbes 20-27 min.

Aktuaalne kaamera meelitab vaatajaid ligi tänu oma erapooletusele ja objektiivsusele. Informatsioon edastatakse vene keeles ning selles mõttes uudistesaaade mängib olulist rolli venekeelse elanikkonna sidususe suurendamisel Eesti ühiskonda.

4.2 Meetodi kirjeldus ja kriitika

Käesoleva töö empiiriliseks allikaks on ETV kanali uudistesaaade „Aktuaalne kaamera“ vene keeles. Uuritavaks perioodiks on saated, mis on ilmunud eetris ajavahemikul 2. jaanuarist kuni 31. detsembrini 2009.

2009.aasta sai valitud uurimisobjektiks mitmel põhjusel. Esmalt toimus alates 2008.aasta lõpust oluline formaadimuutus venekeelses Aktuaalses Kaameras. Nimelt „kolis“ varasemalt ETV põhiprogrammis olnud venekeelne uudistesaaade ümber loodud uude kanalisse ETV2. Varasemad uuringud on oletanud, et selline formaadimuutus võib muuta saate vaatajaskonda, venekeelse elanikkonna meediajälgimisharjumusi või koguni uudistesaaate enda sisu. Sellel põhjusel on huvipakkuv uurida venekeelse AK sisu ehk Venemaa ja vene teema kajastamist pärast uudistesaaate formaadimuutust (Aeltermann 2009) .

Samuti oli 2009.aasta majanduslikus sfääris suhteliselt keeruline. Statistikaameti andmetest ilmneb, et Eestis 2009. aastal esimeses kvartalis oli majanduslangus 15,1% (2009)², mis tõi kaasa ka muutused sisepoliitikas, sh maksu- ja eelarvepoliitika karmistamine, töötute arvu suurenemine ning oletatavasti keskendumine enam Eesti siseprobleemidele. Selles olukorras pakuvad huvi muutused meedia sfääris, nimelt kuidas kajastati tol ajal Venemaa temaatikat audio-visuaalses meedias. Keskendumine 2009.aastale võib olla kasulik ka piikemas perspektiivis, kuna võimaldab keskendada Eesti sisemaisetele probleemidele ja nende lahendamisele. Võib oletada, et on vähenenud natsionalistlik populism ning rahvusvahelised probleemid jäävad tahaplaanile.

Statistikaameti andmed näitavad ka Eesti-Vene suhete muutust majandusvaldkonnas pärast 2008.aastal alanud ülemaailmset majanduskriisi. Nii vähenes 2008.a novembris nii kaupade eksport kui ka import tervikuna ligi viiendiku eelneva aasta novembriga võrreldes. Kuigi kaupade eksport Venemaale veidi suurenes (kokku 1,251 miljardit krooni ehk +35%), siis import Venemaalt oluliselt vähenes (kokku 1,301 miljardit krooni ehk -36%) (2008)³. 2010.aasta märtsi seisuga on 2009.aastaga võrreldes kasvanud nii eksport (31%) kui ka import (16%) (2010)⁴. Seega on 2009.aasta antud uuringu objektina huvipakkuv, kuna võimaldab uurida riigi kajastamist meedias suhteliselt keerukate ärisuhete kontekstis. Kuigi antud töö ei võimalda teha järeldusi Venemaa temaatika kajastamise muutuse kohta, on ühe aasta materjal piisav näitamaks temaatilisi jms tendentse.

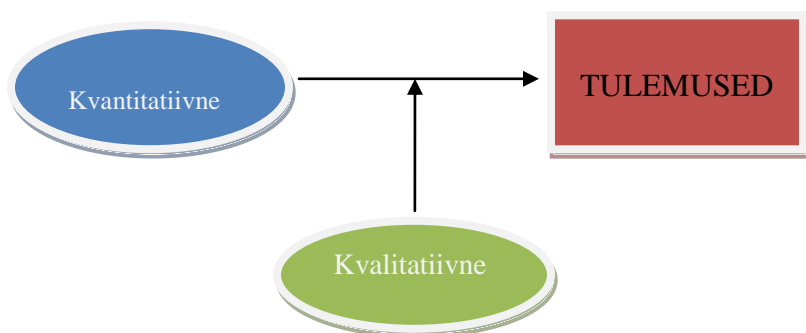
² Eesti Statistika amet - URL (kasutatud aprill 2010) <http://www.stat.ee/31161>

³ Eesti Statistika amet - URL (kasutatud mai 2010) <http://www.stat.ee/31127>

⁴ Eesti Statistika amet - URL (kasutatud mai 2010) <http://www.stat.ee/37955>

Töös kasutatakse kvantitatiivset kontentanalüüsi meetodit ning uudiste videolõigu teksti kvalitatiivset sisuanalüüs (sh sündmuste toimumise konteksti analüüs). Viimane lubab analüüsida sündmuste poliitilist ja sotsiaalset konteksti ning võimaldab keskenduda meediatekstidele, mis on videolõiguga kaasas: reporteri lugu, saatejuhi kommentaarid, intervjuud, eksperdi suulised hinnangud ja kommentaarid.

Kombineeritud meetodi tugev külge on selle rakenduslikkus, käesolevas uuringus kasutatakse kvalitatiivset meetodit kvantitatiivsete andmete selgitamiseks. Kombineeritud meetodi teel tulemuste jõudmise protsess on esitatud järgmisel joonisel 1, mille toovad välja Tashakkori ja Teddlie (1998). Antud lähenemise järgi pole kvalitatiivse analüüsi korral tegemist eraldiseisva uurimusega, st nii kvalitatiivse analüüsi valim tuletatud samadest algandmetest nagu ka kvantitatiivne analüüs ning kvalitatiivse analüüsi üldkategoriate loomisel kasutatud kvantitatiivsest analüüsist saadud teadmisi. Selliselt aitab kvalitatiivne analüüs kvantitatiivses analüüsis ilmnenu olulistemate tendentside olemuslikku struktuuri põhjalikumalt selgitada. Kvalitatiivse analüüsi käigus püütakse analüüsida Venemaa ja venelaste representatsiooni, mida on püütud läbi sõnade ja pildi infotarbijatele edasi anda.

Joonis 1. Kombineeritud kvalitatiivse ja kvantitatiivse analüüsi stsenaariumi illustatsioon (Tashakkori & Teddlie 1998:44).

Kvalitatiivne analüüs selgitab kvantitatiivset, mõlemad uuringud on viibinud läbi paralleelselt.

Uuringu esimeses osas kasutatakse kvantitatiivset uurimismeetodit – kontentanalüüsi. Meetodit Eestis laialt kasutav, aga ka tutvustav Prof. Veronika Kalmus (2007) defineerib seda kui uurimistehnikat kommunikatsiooni sisu objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks kirjeldamiseks. Kvantitatiivne kontentanalüüs võimaldab saada statistilisi tulemusi, mis peegeldavad massikommunikatsiooni reaalsust võimalikult objektiivselt (McQuail 2000:294). Selle meetodi rakendamiseks peab uurija eelnevalt selgelt sõnastama, mida soovitakse täpselt uurida. Teiseks raskuseks antud meetodi kasutamisel, aga ka võimalikuks meetodi kriitikaks on kategooriate valiku ja

analüüsi subjektiivsuse probleem, nt käesolevas uuringus olid sellisteks kategooriateks „hinnang tegelasele“ või „hinnang tegevusele“.

Uuringu teises osas kasutatakse kvalitatiivse kontentanalüüsi meetodit, mida mitmed autorid on ka nimetanud sisuanalüüsiks (Mayring 2007: 25). Üks sisuanalüüsi staadiumitest on „seletus“ (inglise keeles *explication*), mis hõlmab materjali seletamist, tõlgendamist ja kokkuvõtete tegemist (Mayring 1998, Titscher 2000: 62 kaudu). Esiteks on vaja määrata materjal, millele järgneb kitsas konteksti analüüs (lihtne teksti analüüs) ning lai konteksti analüüs (sisaldab ka infot olukorra ja tegelaste kohta). Pärast tuleb tekstide ja sündmuste struktureerimine, mille eesmärgiks on välja selgitada konkreetne materjalide struktuur. Tekst võib olla struktureeritud vormi ja sisu poolest (Mayring 1998, Titscher 2000: 64 kaudu). Tekste süstematiseeritakse, kasutades teatavaid märksõnu või koode.

Käesolevas töös olen kombineerinud kvalitatiivse sisuanalüüsi elemente diskursuseanalüüsi meetodiga, mille korral on Mayring’u definitsiooni järgi tegemist samuti uuritavas materjalis süvastruktuuride analüüsimise meetodiga. Käesolevalt olen diskursuseid defineerinud lähtuvalt kahest autorist – Teun van Dijk ning Norman Fairclough’ lähenemisi. Tuginedes van Dijk’i diskursuse definitsioonile (1997) on käesolevas töös keskendutud kolme erineva tasandi analüüsimisele: 1. keelekasutus, 2. uskumuste kommunikatsioon ning 3. Interaktsioon sotsiaalsetes situatsioonides. Käesolevas töös on kasutatud kriitilise diskursusanalüüsi võtteid, mis keskendub Laherannale tuginedes (2008) analüüsida seoseid keelekasutuse ja võimu vahel ning seeläbi tuua päevavalgele võimudiskursuste varjatud eesmärgid ja motiivid. Fairclough on oma raamatus (1999: 59) kirjeldanud kriitilise diskursuse analüüsi raamistikku järgmiselt: teooria keskel on diskursus mõõtmise - kommunikatiivne sündmus - individuaalne keelekasutus (ajaleht artikkel, filmi-, intervjuud, või poliitiline avaldus) ja nn diskursuse konfiguratsioonid (kõigi diskursused, mida kasutatakse mis tahes sotsiaalseks moodustamiseks või sotsiaalvaldkonnas). Niimoodi keelelise analüüsi jaoks tuleb arvesse võtta järgmised omadused: (1) teksti (kõne, keel, visuaalne pilt või kombinatsioon), (2) diskursiivne praktika (tootmisprotsess ja ettekujutus tekstides) (3) sotsiaalseid tavade ja kombed. (Fairclough 1999)

Kvalitatiivsete uuringute aadressil kriitika ülevaate on esitanud Meri-Liis Laheranna raamatus (2008), mille järgi üks põhjusest, miks kvalitatiivseid uuringuid kritiseeritakse, on nende poolt pakutud seletuste väheste tõhusus ja valiidsus. Ta viitab Denzin ja Lincolnile (2005), kes väidavad, et positivistliku suunitlusega autorid peavad kvalitatiivseid lähenemisi sageli ebateadlikuks ja ülemäära subjektiivseks ning kogevad seda rünnakuna teadusliku meetodi vastu (Denzin & Lincoln 2005, Laherandu 2008:47 kaudu). Vastamaks meetodi kriitikale on käesolevas töös kombineeritud kvantitatiivset kontentanalüüsi kombineeritud kvalitatiivse sisuanalüüsiga.

4.3 Valim ja kodeerimine

Käesoleva töö empiirilises osas oli analüüsitavaks ühikuks valitud üks uudistesaaade. Aktuaalse Kaamera venekeelsed telesaated ilmuvad seitse korda nädalas, kokku 365. päeval aastas. Käesoleva uuringu käigus analüüsitakse neid videolõikuseid, kus figureerib keskse ja/või kõrvalteemana kas venelased või Venemaa. Valimi moodustavad seega videolõigud, mille fookuseks on Venemaa ametlikud esindajad (sh saadikud, delegeerijad(avalik isikud, sportlased)ja teised volitatud isikud, kellel on õigus riigi esitada), nende tegevus ja selle tegevuse mõju ja hinnang tegevusele nii Eesti, Venemaa, kui ka rahvusvahelisel tasandil. Teisalt moodustab uuringu valim videolõike, milles käsitletakse Eesti poliitikute, kodanike ja eraisikute tegevust ning kohaliku tasandi sündmuseid, mis otseselt on seotud Eesti-Vene suhete teematikaga.

Valimi moodustamisel kasutatakse Stevensoni meetodit. Nimetatud meetodi kohaselt selleks, et tasakaalustada ootamatuid sündmusi, kuid samal ajal uurida ka järjepidevust, kasutatakse kombineerituna nii järjestikustest päevadest koosnevat nädalat kui ka mingist pikemast ajaperioodist valitud päevadest koosnevat nädalat (composite week) (Stevenson 1986: 23 -25).

Käesolevas uuringus keskendusin 2009.aastale ning koostas 12 nädalat jaanuarist detsembrini. Nädalate koostamiseks kasutati järgmist strateegiat : kuu esimesest nädalast võtsin esmaspäeva ja teisipäeva, teisest nädalast kolmapäeva ja neljapäeva, kuu kolmandast nädalas reede ja laupäeva ning neljandast nädalast pühapäeva (ja siis jälle kuu algusest sama põhimõtet järgides). Päevad ja Aktuaalse kaamera telesaated, kus puudusid uudised Venemaa-temaatika kohta, on käesolevast uuringust välja jäetud (vt lisa № 1).

Analüüsi eesmärk on väljendada numbriliselt videolõikude omadusi. Analüüsimaiks videolõike kvantitatiivse kontentanalüüsi abil, töötati välja kodeerimisskeem. Kontentanalüüsis on kategooriad jaotatud kolme peamisse gruppi:

1. Uudise põhitunnused (millistest allikatest uudis pärineb, põhiteemad jne);
2. Uudise sisulised omadused (kajastatav teema ning uudise tonaalsus) ning millises kontekstis räägitakse Vene teematikast;
3. Uudise ülesehitus (nt videolõigu visuaalne lahendus).

Kodeerimisjuhend ja kategooriate loend on esitatud lisa № 2. Kodeerimisjuhendi koostamises kasutati eeskujuna varasemaid uuringuid, nimelt Kajari Kase (2005) ja Tiina Jurjeva tööd(2006), kust

kodeerimiskeemi loomisel oli järgmised kategooriad kasutatud: *uudissündmuse modaalsus, uudiste rõhk, põhiteemad*.

Mõned uudised sisaldavad ka hinnanguid tegelastele või tegelaste tegevusele. Viimast on võimalik uudislugudes eristada, kuna mõnedes videolõikudes puudub otsene hinnang põhitegelasele või hinnang on neutraalne, kuid, lähtudes kõneisikute kõnest, tegelaste tegevust hinnatakse positiivselt või negatiivselt.

Sisuanalüüsi käigus oli valitud 30 uudist, mis on inforikkad, päevakajalised ja hästi illustreeritud.

Philipp Mayring meetodi kirjelduse (2000; 2007 :34) järgi eksisteerib *induktiivne ja deduktiivne* lähenemine. Esimesel juhul kategooria arandamiseks lähtutakse teksti või sõnalisi materjalidest (kategooria määramine, abstraktne tasand). Teisel juhul kasutatakse kategooria määramiseks põhjalikult määratletud mõisted, mis põhinevad teooriale (Mayring 2007:34).

Esiteks oli kontentanalüüsi kaudu oli määratletud 5 põhikategooriat :

1. Venemaa ja venemaalased (indiviidi ja riikliku tasandil);
2. Venemaa kui partner;
3. Venemaa kui potentsiaalne oht;
4. Venemaa ja Eesti rahvusvahelised suhted;
5. venelased Eestis (indiviidi ja riikliku tasandil). (vt lisa 3)

Kasutades induktiivse ja deduktiivse loogika kombinatsiooni, oli valitud uudised, mis seostuvad uuringuküsimustega seotud alaküsimuse ja teemaga. Kokku oli valitud 30 uudist (vt lisa № 3). Need uudised illustreerivad töö autori oletused, mis tekkisid kvantitatiivse analüüsi käigus.

Tulemuste analüüsimisel on esmalt esitatud uurija-poolne kokkuvõte olulisematest tulemustest. Väiteid ja oletused on illustreeritud väljavõtetega tekstidest.

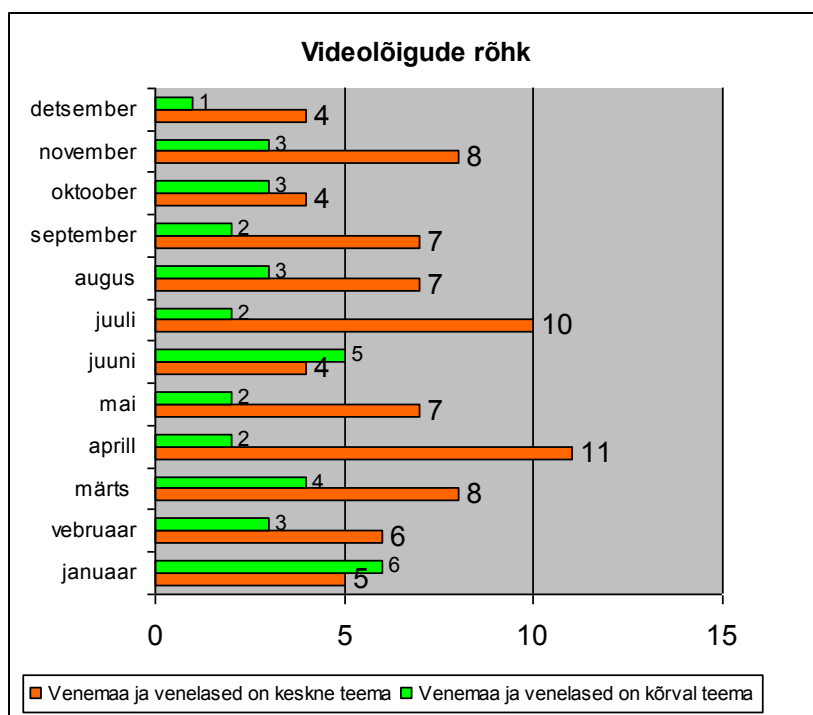
5. Tulemuste analüüs

5.1 Kvantitatiivse kontentanalüüsi tulemused

5.1.1. Uudise üldised omadused

Videolõikude arv

2009. aastal ilmus eetris kokku 359 Aktuaalse kaaamera (vene keeles) uudisesaadet. Käesolevas töös kasutatud Stevensoni meetodi alusel valiti nendest välja 74 saadet (21% kõikidest uudistesaadest). Kokku kodeeriti 117 videolõiku, mis olid vene ja Venemaa temaatikale fokuseeritud. 69% kõikidest valitud uudistest on venelased ja Venemaa keskne teema, kokku 81. Kõrvalteemana venelased ja venemaalased oli 31% kõikidest valitud uudistest (36).

Joonis 2. Videolõikude hulk kuude kaupa (absoluutarvud)

Nagu näha jooniselt 2, 2009. aasta **jaanuaris** valiti kokku 11 uudist (keskne teema: 5, kõrvalteema: 6), **veebuar** - 9 (keskne teema: 6, kõrvalteema: 3), **märts** – 12 (keskne teema: 8, kõrvalteema: 4), **aprill** – 13 (keskne teema: 11, kõrvalteema: 2), **mai** – 9 (keskne teema: 7, kõrvalteema: 2), **juuni** – 9 (keskne teema: 4, kõrvalteema: 5), **juuli** – 11 (keskne teema: 10, kõrvalteema: 1), **august** -10 (keskne teema: 7, kõrvalteema: 3), **september** – 9 (keskne teema: 7, kõrvalteema: 2), **oktoober** – 7 (keskne teema: 4, kõrvalteema: 3), **november** – 11 (keskne teema: 8, kõrvalteema: 3), **detsember** – 5 (keskne teema: 4, kõrvalteema: 1).

Eriti põhjalikult oli vene teema kajastatud aprillis ja juulis, venelased ja venemaalased osutusid uudiste põhitegelasteks 10 korda nädalas ning vastavalt 3 ja 2 korda oli see kõrvalteemaks.

Alates juulist kuni detsembrini äratasid avalikku huvi rahvusvahelised suhted Venemaa ja USA vahel ning Venemaa kohalikud sündmused, sh suurte õnnetuste detailid, nt Sajano-Šušenskaja HEJ avarii, Nevski Ekspress'i õnnetus ja sellega seotud terrorismivastased üritused

Uuritava perioodi käigus on võimalik ka jälgida, milline oli uuritavate märksõnade temaatiline fookus venekeelsetes uudistes Eestis. Tulemused on esitatud järgmises tabelis 1.

Tabel 1. Videolõikude temaatiline fookus (arvud ja %)

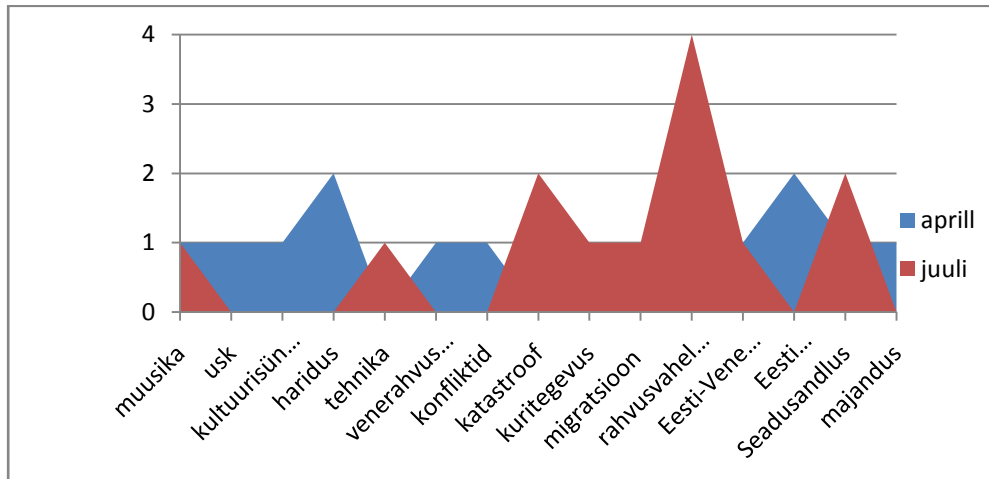
	Välisuudised		Sisseuudised		Keskteema		Kõrvalteema	
	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%
Jaanuar - juuni	20	<i>16.2</i>	42	<i>37.6</i>	40	<i>34</i>	22	<i>19</i>
Juuli - detsember	34	<i>28.2</i>	21	<i>18</i>	41	<i>35</i>	14	<i>12</i>
Kokku	54	<i>45.1</i>	63	<i>54.9</i>	81	<i>69</i>	36	<i>31</i>

Tulemused näitavad, et 2009. aasta esimesel poolel domineeris uudiste arv, kus vene küsimus on keskne teema, 34% kõikidest uudistest (40), kuid sündmuste asukohaks osutus sagedamini Eesti – 37,6% (42). Teisel aasta poolel oli uudiste temaatika seotud eelkõige välisuudistega – 28 % sündmustest toimus väljaspool Eestit (34) ning kõik neist on fokuseeritud Venemaa ja/või vene teemale.

Erinevust on võimalik seletada konteksti analüüsi abil. Uudiste kajastamine ja fookus muutub sõltuvalt avalikust huvist sündmuste suhtes. Nii oli jaanuarist kuni aprillini suurt tähelepanu pööratud „pronksi öö“ tagajärgedele, seoses Öise Vahtkonna juhid Dimitri Klenski, Dmitri Linter ja Maksim Reva ning nende mõttekaaslase Mark Sirõk kohtu all olemisega.

Samuti uuritava perioodi algusest ning maini kajastati Vene ortodoksse kiriku seisukohtasid, kuna metropoliit Kirill oli astunud troonile ja Eesti kohalik vene kogukond ja õigeusklikud elanikud ootasid Moskva ja kogu Venemaa patriarhi viisiti.

Detailselt oli vaadatud aprilli ja juuni uudiseid, sellel ajal oli teema eriti hästikajastatud.

Joonis 3. Kajastatud teemad aprillis ja juulis (absoluutarved).

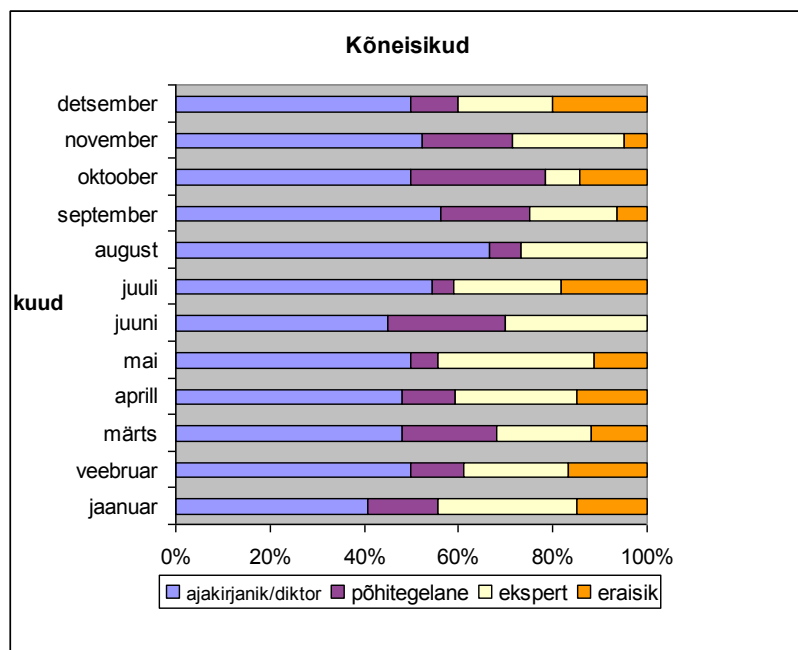
Lähtudes graafikust ja arvulistest andmetest, on selge, et enam kajastati järgnevaid rubriike ja teemasid: aprillis – haridus (2) ja Eesti kodumaine poliitika (2), juulis pakkusid erilist huvi– eesti kodumaine poliitika, rahvusvahelised suhted (4) ja õnnetused (2).

2009. aasta teisel poolel domineerisid vastupidi välisuudised (34), kus Venemaa ja venelased olid keskse teemana.

.

5.1.2 Kõneisikud

Kõik kõneisikud, kes figureerivad uudistes, olid jagatud neljaks rühmaks. Need on ajakirjanikud, reporterid või uudisesaadete saatejuhid (Uljana Gussev, Nikolai Loštšin, Jelena Poverina, Jevgenia Volohhonskaja, Maksim Rogalski), uudiste põhitegelased, asjatundlikud eksperdid, kelle põhjalikud kommentaarid täiendavad uudist, või avalikud isikud ja sündmuste tunnistajad (eraisikud) (vt joonis 4).

Joonis 4. Kõneisikud (% , n= 117).

Aktuaalses Kaameras puudub nn „no comments” rubriik ning kõik videolõigud tulevad eetrisse koos tekstiga. Kõige sagedamini kõlasid uudistes asjatundlike ekspertide kommentaarid (60 uudist). Sündmuse põhitegelase kommentaar esineb 39-s analüüsitava juhtumis.

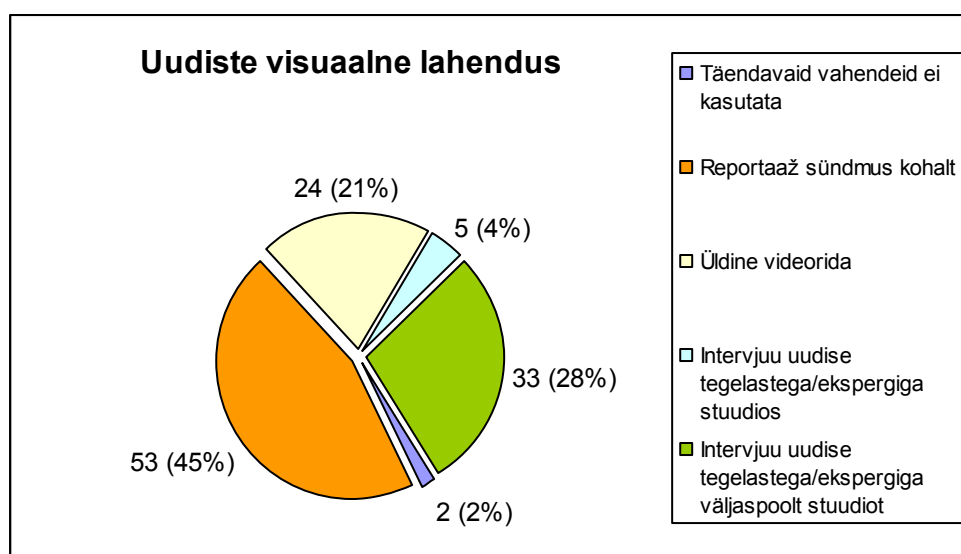
20-s uudises on vaid diktori või ajakirjaniku kommentaarid, reeglina see on uudised regioonidest, kus puudusid otsesed AK reporterid. On 14-s juhtumites sündmuse asukoht Venemaal, rohkem kui 75% (11) neist on negatiivsed, kuna kajastati õnnetusi ja kuritegevusi (10 uudist kuuluvad kategooria „õnnetus” hulka). Õnnetused on ootamatud ja eeldavad kiiret avaldamist ja pakuvad suuremat inimlikku huvi. 6 sündmust toimusid Eestis ning 4 neist on positiivsed.

5.1.3 Videolõigu visuaalne lahendus

Veel üks kriteerium, millele pööratakse tähelepanu käesoleva uuringu käigus, oli videolõigu visuaalne lahendus.

Käesolevas uuringus analüüsitavad uudised võib jagada 5-ks kategooriaks:

- reportaaž sündmuskohalt,
- intervjuu uudise tegelasega või eksperdiga stuudios,
- intervjuu väljaspool stuudiot,
- üldine videorida ja tsiteerimine.

Joonis 5. Videolõikude visuaalsed lahendused (absoluutarved ja %, n= 117).

Nagu näha jooniselt 5, domineerivad reportaažid sündmuskohalt, kuna sellel juhul peetakse pilti usaldusväärsemaks.

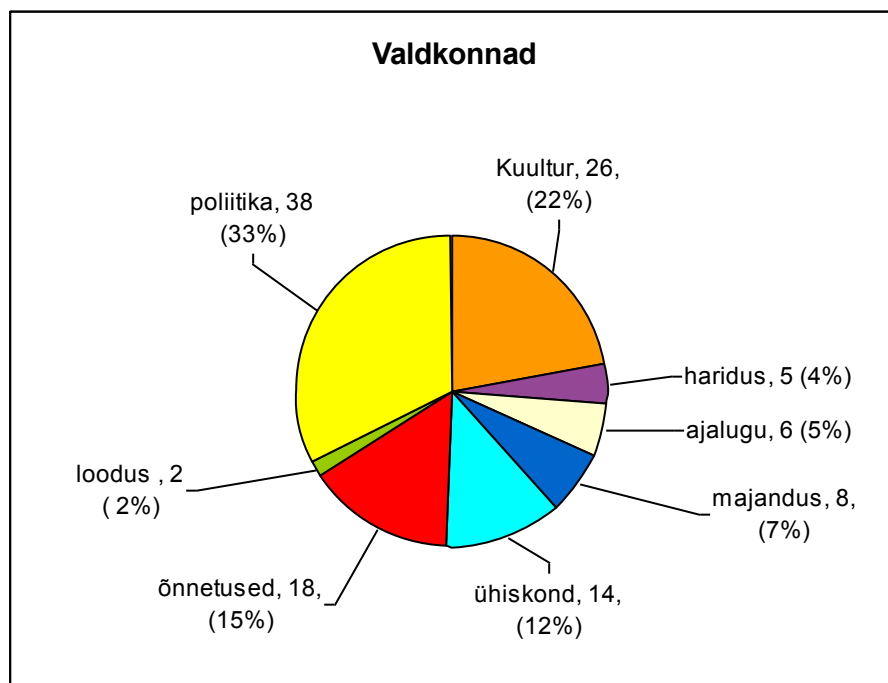
33 uudist tulevad eetrisse ekspertide või põhitegelaste kommentaaridega, pilt ja tekstid on mõistlikus lähedal, nad on üksteisega seotud teema ja subjekti kaudu. 24-s juhtumil ajakirjanik informeerib vaatajat üldisest ja olulisest, kuid pildid ei ole otse teksti või sündmustega seotud, vaid illustreerivad. Üksikudel juhtudel kasutatakse ka intervjuud stuudios – 4% (5), mil eksperdid selgitavad fakte ning täiendavad infot.

Intervjuud studios reeglina võtab rohkem aega, kui intervjuuväljaspool studioos, kuid vestlus otse eetrisse näeb välja usaldusväärsem ja atraktiivsem. Studioos puuvad mingid välishäired, kuna sisustus on pildistamiseks ettenähtud.

5.1.4. Uudise valdkonnad ja tegelased

Uuringu raames on määratatud 10 uudiste põhivaldkonnast, ning 48 allkategoriat, milleks on jagatud analüsitavad uudised.

Joonis 6. „AK” teemade kajastamine 2009 aastal (absoluutarved ja %, n= 117)

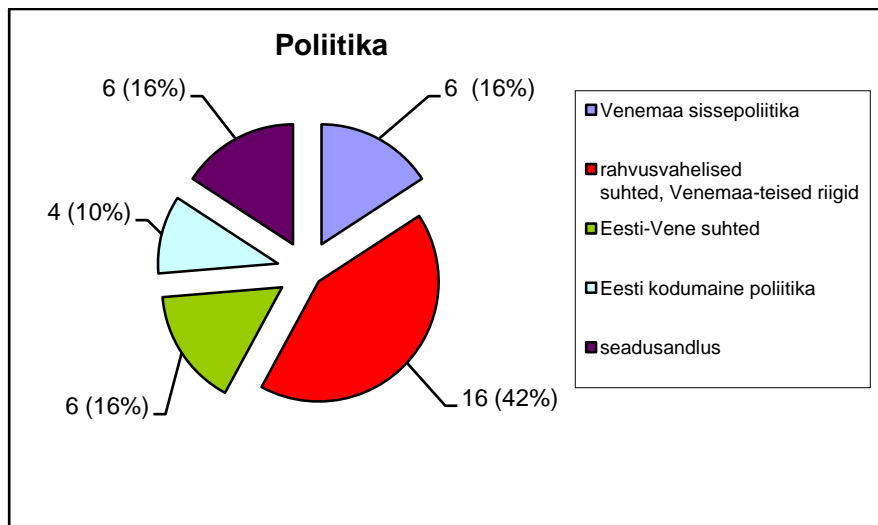
Joonisel 6. on näha, et 2009. aastal poliitika valdkonda kajastati kõige sagedamini (33 % videolõikude üldarvust), sellele järgnesid kultuur (22 % kõikidest uudistest) ja õnnetused – 18%. Poliitika on nn „kõva uudiste” teema, mis mõjutab enamiku inimeste elukäiku. Peaasjalikult annavad „kõvad uudised” teada, mis maailmas juhtub ja kajastavad sündmusi, mis on toimunud nii Eestis kui ka maailmas. Kultuurivaldkonna uudised kuuluvad vastupidi nn „pehmete uudiste” hulka ning samamoodi pakuvad suurt huvi meediatarbijatele (Hennoste 2008).

Selle peale palju kordi rõhutatakse, et Venemaa ja Eesti vahel on olemas tugevad kultuurisidemed ja head suhted selles valdkonnas, eelkõige tänu diplomaatilistele suhetele. Seda tõestab möödunud aastal rahvusvahelise koostöö dünaamika kultuuri alal (vt. pkt 2.1.3. „Eesti – Venemaa kultuurilised suhted”).

Õnnetused pakuvad avalikkusele samuti väga suurt huvi, kuivõrd teemad on inimkesksed ja emotsionaalsed. Sageli need uudised on seotud kindlustusprobleemide või vara kaotusega. See äratav suurt tähelepanu ja sündmustele reageerimist, seejuures kajastatavate tragöödiate ulatus Venemaal on mitu korda suurem, kui samaväärsed sündmused Eestis.

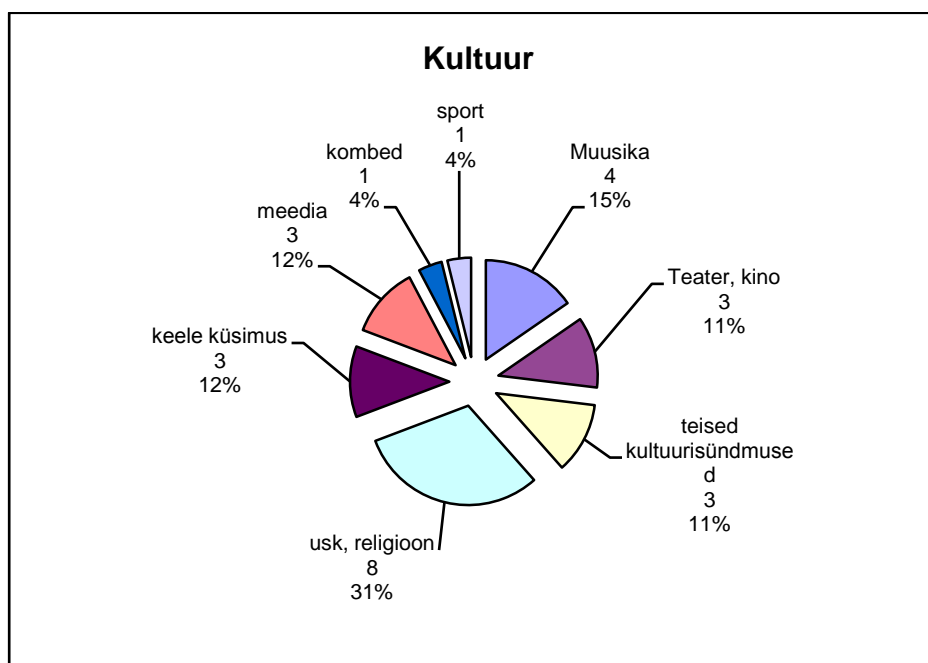
Ühiskonna probleeme kajastati 12%-l kõikest analüüsitavatest juhtumitest, ülejäänud teemasid oli kajastatud tagasihoidlikult, nt majandus - 7%, ajalugu – 5% , haridus – 4% ja loodus - 2%.

Kui vaadata kõige populaarsemaid rubriike detailsem,alt siis saadakse järgmised tulemused:

Joonis 7. „AK” teemade kajastamine: poliitika (absoluutarved %, n=38).

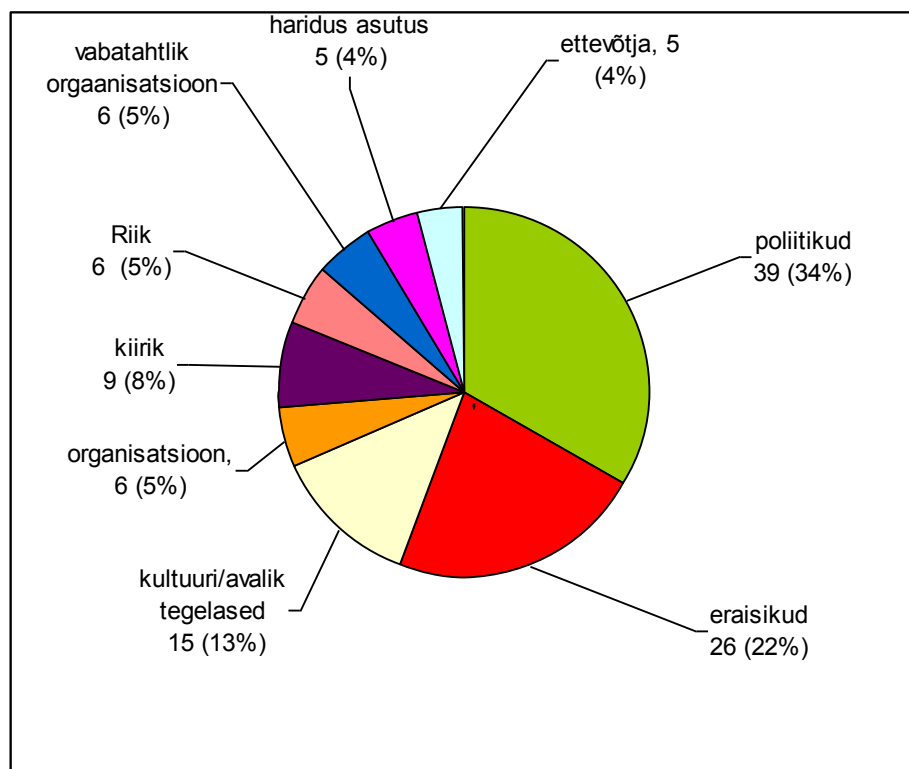
Jooniselt 7. võib näha, et poliitika valdkonnas domineerivad uudised, mis kajastavad diplomaatilisi suhteid Venemaa ja teiste riikide vahel, näiteks seadusandlus, Venemaa sisesed ja Eesti- Vene suhted – kokku 16%; Eesti kodumaine poliitika – 10%.

Joonis 8. „AK” teemade kajastamine: kultuur (absoluutarved ja %, n=26)

2009. aastal pööratati kultuuri valdkonnas suur tähelepanu religiooni teemale, mis võib olla põhjendatav sellega, et aasta alguses toimus Vene Õigeusu Kirikus muudatused - uus patriah tõusis troonile. Sellega võib olla seotud avalikkuse huvi selle teema vastu. Umbes kolmandik kõikidest uudistest valdkonnas kajastavad ollukora mutusi Moskvas ja selle mõjutus Eesti õigeusu piiskopkonnast.

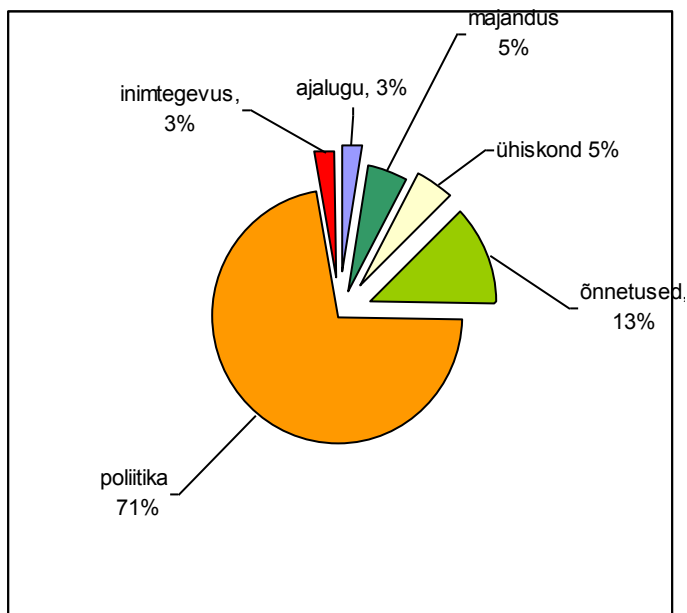
Uudiste tegelased olid jaotatud 9 kategooriasse: poliitikud (sh allkategoriad: president, diplomaatilised esindused, ametnikud, partei), eraisikud/ tavakodanikud, kultuuritegelased/avaliku elu tegelased, organisatsioonid, kirik, riik, vabatahtlikud organisatsioonid/liikumised, haridusasutused ja ettevõtjad või kommertsorganisatsioonid.

Joonis 9. Uudiste tegelased ja nende tegevuse kajastamine „AK”-s 2009. Aastal (absoluutarved ja %, n=117)

Nagu näha jooniselt 9. olid poliitikud ja eraisikud olulisemad uudiste põhitegelased, vastavalt 34% ja 22 %. Nendele järgnesid kultuuri ja avaliku elu tegelased ning kirik, vastavalt 13 % ja 8%.

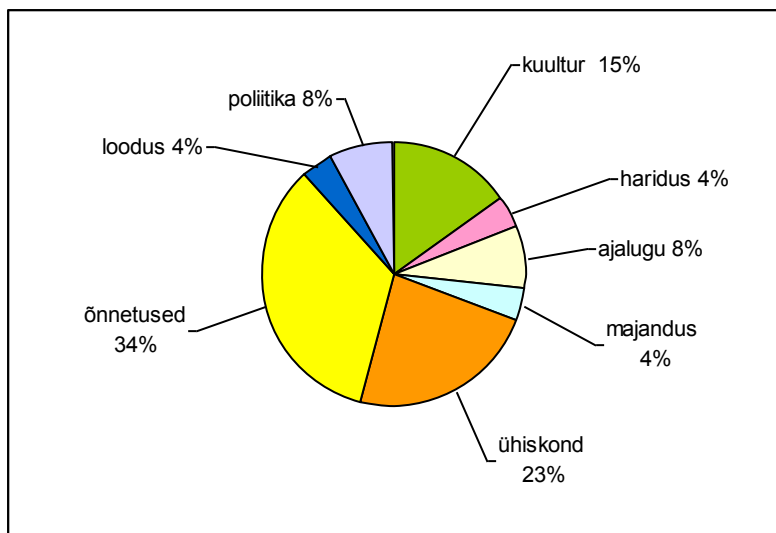
Poliitikute tegevus on keskendunud peamiselt poliitikale, kuid ei ole sellega piirdunud.

Joonis 10. Poliitikute tegevus ja seda kajastamine (% n =39)

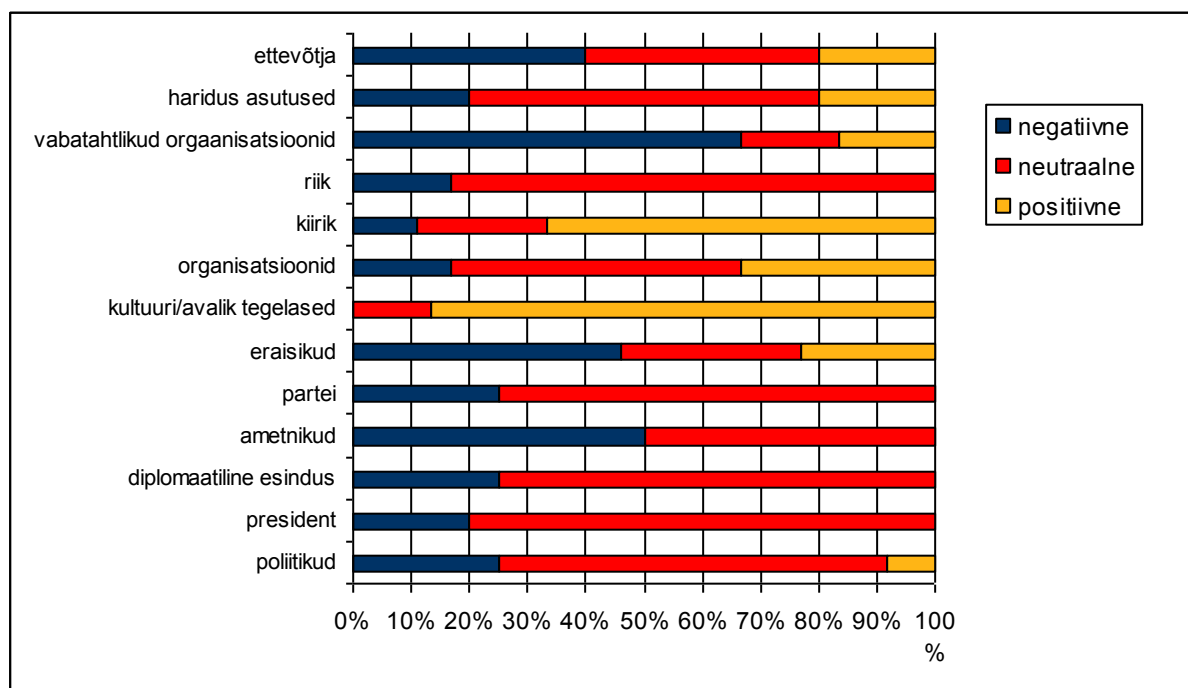
Nagu järeldub jooniselt 10, 71% uudistest, kus põhitegelaseks olid poliitikud, kuuluvad „poliitika” rubriikidesse, millesse on kodeeritud ka allkategoriad (vt. Lisa 1). Ülejäänud 13% uudistest olid seotud „õnnetustega“, sh „kuritegevused“ ja „konfliktid“; teemad nagu „majandus“ ja „ühiskond“ olid esindatud alla 5%-lise sagedusega, „ajalugu” ja „inimtegevus” - mõlemad 3%.

Tavakodanikud on tähtsal kohal vene ja Venemaa teematika kajastamise protsessis, kuna „Aktuaalse kaamera” teleuudised on suunatud venekeelsele elanikkonnale, mistõttu fookuses on venelased Eestis ja venemaalased.

Joonis 11. Tavakodanike tegevus ja selle kajastamine.

Nagu näha jooniselt 11, 23% uudistest, kus figureerivad eraisikud, kuuluvad rubriigi “ühiskond” alla, 15% juhtudest oli tegemist “kultuuri”, 8% “ajaloo” ja “poliitika”, 4% “hariduse”, ”majanduse” ja ”loodus” teemadega.

Joonis 12. Uudiste tegelased ja üldine uudisemodaalsus.

Jooniselt 12 järgneb, et uudised, kus figureerivad põhitegelastena ettevõtjad või teised kommerts ühikud (firma või kommertsorganisatsioonide esindajad), üldine modaalsus on peaaugjalikult neutraalne. Negatiivne modaalsus domineerib uudistes, milleles kajastati vabatahtlikute organisatsioonide ja nende tegevust, setõttu, et sellesse kategooriasse kuuluvad Öise Vahtkond ja «Наши»/ Naši ehk Norteliikumine “Meie omad”. Pool uudisetest, kus kajastati ametniku tegevust, on negatiisved, teine pool – neutraalne. Kultuuri ja avaliku tegelaste kajastamine on vastupidi pigem positiivne. Rohkem kui poolel uudisetel, mille fokuses on kirik ja jumalateenistuse pidajad, on positiivne modaalsus; negatiise moodalsusega on umbes künmendik neist, kuid see on seotud tulekahju kajastamisega. Ülejäänudes juhtumedes domineerib neutraalne modaalsus.

Hinnangud kajastatavatele tegevustele on moodustanud järgmist pildi: kõige tihedamini kasutati neutraalset hinnangut (45), hinnang puudus täielikult 26 juhtumitel, täiesti negatiivsed ja pigem negatiivsed hinnangud (5 ja 13 vastavalt) on esinenud harvemini, kui täiesti positiivsed ja pigem positiivsed hinnangud (3 ja 24 vastavalt).

Rohkem hindati põhitegelasi: nendest jai 33 ilma hinnaguta, kuigi üldine pilt on sarnane tegevuse hindamisega: 47 neutraalset hinnanguid, 3 negatiivseid ja 11 pigem negatiivseid võrreldes 2 täiesti positiivsega ja 19 pigem positiivsega.

Selle peale mõnedes uudised sisaldavad selget kriitikat.

Arvulised andmed on järgmised:

Kokku kriitika Eesti adressile – 6, sh Eesti (üldse) kriitika (2), eestlaste (1) ning eesti valitsuse adressile (3). Reeglina kriitika tuleb uudistepõhigelistest (eraisikud ja poliitikud), vähem – asjatundlikust eksperdist.

Kokku kriitika Venemaale – 16, sh kritiseeritakse Venemaa üldse (8), venelasteid (2) ja venemaa valitsust (6). Rohkem kriitikat tuleb asjatundlikutelt ekspertidelt, teisel kohal eraisikud.

Domineerib neegatiivne uudise modaalsus (13), teisel kohal neutraalne (9).

5.1.5. Uudise üldine modaalsus ja ruumiline ulatus.

„Aktuaalse Kaamera“ telesaate võib jagada kahte suurde temaatilisse gruppi: siseuudised ja välisuudised.

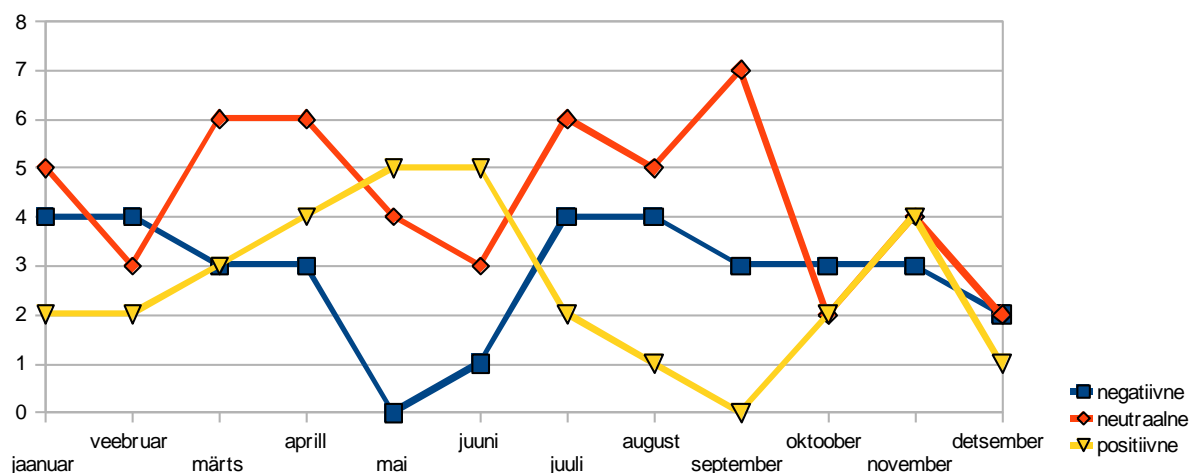
Lähtudest saadud andmetest, Venemaa sai sündmuseks asukohaks 51-s juhtumites, Eesti - 58, Euroopa ja määramata asukoht - 3 korda, Baltikum ja USA - 1.

Kategoorias „sündmuse mõjutus“ jaotus tähtsuse järgi esineb järgmiselt: esimesel kohal on Eesti kohaliku tase tähtsusega juhtumid (34), teisel kohal on rahvusvahelise tähtsusega sündmused (29), kolmandal — Venemaal mõjutavad sündmused (26) ja teised: Eestit mõjutavad sündmused toonud Venemaal (9), ülemaailma tase (7), Baltimaad mõjutavad sündmused (5), Institsiooniline tase (5).

Rääkides „sündmuse mõjust“ ainult Venemaa kohta esinev jaotus on järgnev: esimesel kohal on kogu

Venemaa taseme tähtsuga (26), teisel — rahvusvahelise tähtsusega (17), kolmandal — ülemaailma tase (5), neljas ja viies koht on vastavalt regionaalse (3) ja kohaliku Eesti (2) tase tähtsusega sündmused, ja viimasel — Institsioonaalne tasand (1). Kokku on 54 uudist kus figureerib nimelt Venemaa .

Selleks, et määratleda millise modaalsusega uudised domineerisid 2009. aasta jooksul, jagati kõik valitud videolõigud kolme kategooriasse: negatiivne, positiivne ja neutraalne. Uuringu tulemustest on selge, et enamik valitud uudistest on neutraalsuse modaalsusega – 45% (53), negatiivsega – 28% (33) ja positiivsega - 27 %(31).

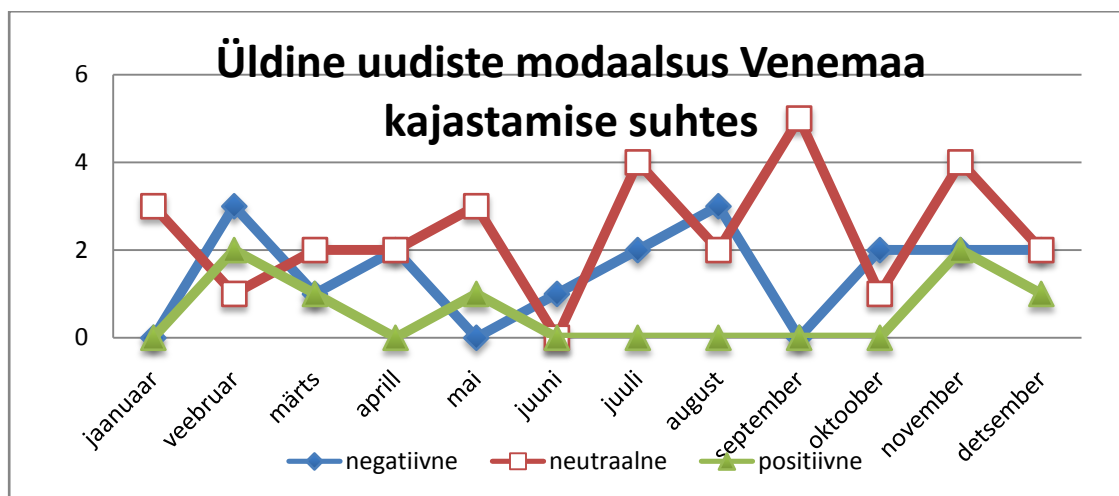

Joonis 13. Üldine uudiste modaalsus kuude kaupa (kokku 117) .

Graafiliselt esitletud tulemus (Joonis 13.) näitab, et negatiivsete ja positiivsete videolõikude osakaal on ligikaudu samasugune. Jälgides lugude modaalsust kuude kaupa, võib järeldada, et aasta alguses (jaanuaris ja veebruaris) domineerivad negatiivse ja neutraalse modaalsusega uudised. Alates aprillist kuni juunini oli vastupidine tendents, nt mais ei ilmunud analüüsitava teema lõikes eetris ühtegi negatiivset uudist. Juulis ja augustis hakkasid positiivsega modaalsusega uudised vähenema ning septembris ilmusid vaid neutraalsed ja negatiivsed uudised.

5.1.6 Venemaa kajastamine

Järgmiselt käsitletakse uudised kus kajastatakse Venema ilma Eestiga või kohaliku venekeelse elanikkonnaga seostamata. Uudiste, mis on Venemaale fokuseeritud, suhtes on järgmine olukord:

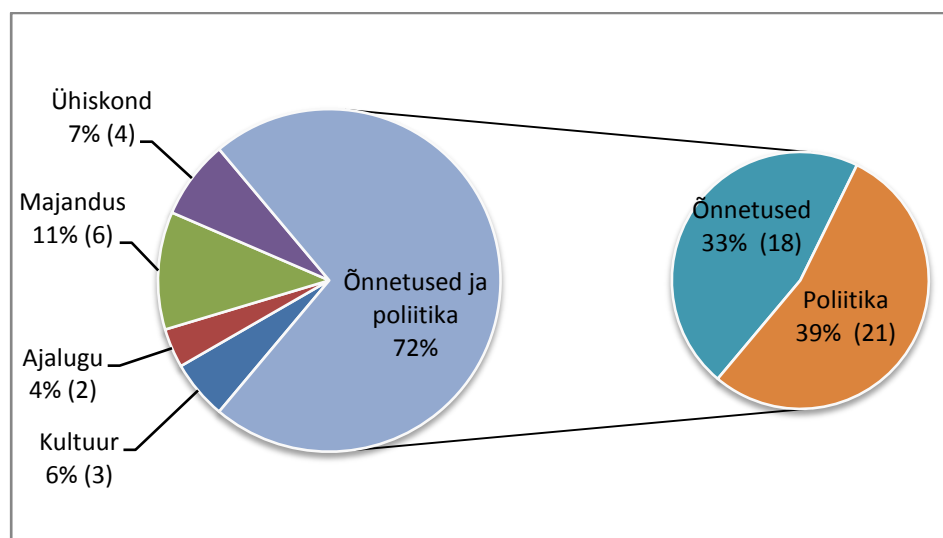

Joonis 14. Üldine uudiste modaalsus kuude kaupa (uudised, kus figureerib Venemaa, kokku 54).

Lähtudes saadud andmetest (joonis 14), domineerivad neutraalsed uudised, teisel kohal – negatiivsed, positiivsete videolõikude osakaal on üldiselt madal. Jälgides lugude modaalsust kuude kaupa, võib järeldada, et alates juunist kuni oktoobrini positiivsed uudised puuduvad, domineerivad vaid negatiivse ja neutraalse modaalsusega videoühikud.

Sündmuse mõjutus sel juhul oli järgmine: esimesel kohal on uudised, kus kajastatakse Venemaa kohaliku sündmuse ja probleeme (26), teisel kohal on sündmused ja teemad, mis mõjutavad elust rahvusvahelisel tasandil (reeglina 2-3 riiki) (16). Ülejaanud analüsitavad uudiste ruumiline ulatus: ülemaailmaa tasand (5), Regionaalne tasand (nt Baltikum) (3), kohalik Eesti tasand (nt eestlaste ja venelaste suhted ning Venemaa huvid selles kontekstis) (2), viimane - institutsiooniline tasand (1).

Uuringu raames on määratatud 10 uudiste põhivaldkonnast, ning 48 allkategoriat, milleks on jagatud analüsitavad uudised.

Joonis 15. „AK” Venemaa teema kajastamine 2009 aastal, rubriikid (absoluutarved ja %, n= 54)

Graafiliselt esitletud tulemus (Joonis 15.) näitab, et 2009. aastal Venemaa kujutamisel domineerisid poliitika valdkonna uudised kajastati (39%), sellele järgnesid õnnetused (33 %). Mõlemad kategooriad on toodud välja kaasa, kuna mõnedel sündmustel, mis oli arvestatud kui kuritegevused (kuulub kategooriasse „õnnetused”) samuti võib poliitiline mõjutust olla. Näiteks, kaubalaeva Arctic Sea lugu, kui olukord sai selge poliitilise tonaalsuseks, kuna laeva kaaperdajate hulgas olid Eesti kodanikud aga Vene Föderatsiooni sõjalaevastik võttis laeva oma kontrolli alla.

5.2.Kvalitatiivne sisuanalüüs

Järgneva kvalitatiivse sisuanalüüsi põhimõte on, et kasutades varasemaid kvantitatiivse analüüsi andmeid, uurida eelnevast analüüsist ilmnenuid huvipakkuvaid aspekte sügavuti. Järgnev kvalitatiivne analüüs võimaldab ka vastada töö alguses püstitatud uurimisküsimusele – kuidas kajastati 2009. aastal Venemaa ja vene teematikat ETV2 „Aktuaalse kaamera” uudistesaares?

Kvalitatiivseks analüüsiks valiti kokku 30 uudist, mis on jagatud järgmistesse laiematesse kategooriatesse:

1. Venemaa ja venemaalased (siia kategooriasse kuuluvad uudised, milles on Venemaast ja venemaalastest räägitud kas indiviidi või riiklikul tasandil);
2. Venemaa kui partner (sellesse kategooriasse kuuluvad uudised, kus Venemaast ja venemaalastest räägiti kui partneritest);
3. Venemaa kui potentsiaalne oht (uudised, mille Venemaad on iseloomustatud kui ohtlikku riiki);
4. Venemaa ja Eesti rahvusvahelised suhted (uudised, milles keskendatakse Eesti- Venemaa suhetele erinevates valdkondades);
5. Venelased Eestis (siia kategooriasse kuuluvad uudised, milles on Venemaast ja venelastest räägitud indiviidi või riikliku tasandil). (vt lisa 3)

5.2.1 Venemaa ja venemaalased

Venemaast ja venemaalastest rääkis kvalitatiivseks analüüsiks valitud 30st uudisest 5 uudist.

R 01.03.2009 Региональные выборы в России

E 07.09.2009 За пьяный дебош в Нарве российский дипломат ответит согласно российским законам

N 07.09.2009 В России отметили 197-ю годовщину Бородинского сражения

R 24.07. 2009 Россия может запретить Skype

R 25.12.2009 Жители Москвы выбирают подарки к Новому Году

Sellesse kategooriasse kuuluvad uudised, kus käsitleatakse sündmusi, millest võtavad osa venemaalased (indiviidi tasand) ja/või Venemaa ametlikud esindajad või poliitikud (riiklik tasand). Antud teema erisus, võrreldes teiste teemadega, seisneb just selles, et keskendutakse Venemaale, ilma Eestiga või kohaliku venekeelse elanikkonnaga seostamata. Eestis kasutatakse igapäevase sõnavarana sageli sünninümidena mõisteid „venelane” ja „venemaalane”. Käesolev analüüs näitab, et vähemalt avalik-õiguslik meediakanal eristab neid mõisteid. Analüüsi tulemused näitavad, et mõlema mõistega on seotud erinevad konnotatsioonid, kohati isegi teatud stereotüübid.

Analüüsi tulemused näitavad, et Aktuaalne Kaamera teeb selge vahet „venelaste” ja „venemaalaste” vahel. „Venelane” määrab inimeste rahvusliku kuuluvuse, „venemaalane” – tema kodakondsuse ja kodumaa. Lähtudes analüüsitud juhtumitest on näha, et reportaazides sündmuskohalt (siin Venemaa) reporterid kasutavad järgnevaid mõisteid: „venemaalased”, „Venemaa elanikud”, „Venemaa poliitikud” (on vajalik määratleda, et kui jutt on venekeelsetest poliitikast Eestis, siis kasutatakse mõistet „vene partei” või „vene nimikiri” vt. ptk „Venelased Eestis”).

Näited: „*Россияне выбирают тайное голосование (Venelased valivad salavalikuid)*”; „*Россияне пришли сегодня к избирательным урнам*”; „*Российский политик*”, „*Российские интересы*”

5.2.2. Venemaa kui partner

Teine laiem teema, mis tekstidest ilmnas, oli Venemaa kui partneri kujutamine. Sellist rõhuasetust kasutas analüüsitud 30 st tekstist 7.

K 11.03.2009 Финляндия нацелена на дальнейшее укрепление отношений РФ

R 24.04.2009 Эстонские и Российские предприниматели ищут пути для сотрудничества

P 03.05.2009 Великий Новгород ждет туристов из Эстонии

E 04.05.2009 Viru Keemiagrupp возобновляет поставки сланца из России

T 07.07.2009 Пярну и Сочи отметили 15 лет дружбы

Venemaad kui partnerit iselomustatakse nagu perspektiivne ja lootusrikas. Samas võib Venemaa osutada väga tähtsaks partneriks nii Eesti jaoks, kui ka terve Europa Liidu jaoks. Mõlemale pooltele kasulik koostöö võib esineda mitte ainult väärtuslikke kütuse impordis, mis mängib praeguses Europa Liidu infrasüsteemis väga tähtsat osat, kuid ka turunduse areng ja tollimaksede langetamine võiks

tähendada Eesti äri- ja tootmisfääride jaoks uue turu taastamist ja edasist kiiremat arengut. Lisaks sellele transiidi maksud võiksid tunduvalt kergendada aastaarve profitsiidi tagamist ja leevendada kohalikku elanikkonna maksukoormust. Antud teema korral kasutatakse kombineeritud ajalist dimensiooni, reeglina oleviku ja tuleviku kombinatsiooni. On tunda lootust võimalusele koostööks tulevikus, st arvestatakse kasuga, mida koostöö võiks tuua mõlemale poolele. Seega enamikel uudistel selles kategoorias on positiivne modaalsus.

*“Täna venelased ostavad hi-tech ning kõrgema kvaliteedi tooded Soomest. **Venemaa on hea Soome partner**”.* 11.03.2009 , Matti Niirainen (some ajalehe “ProEstonia” kirjastaja).

Siiski rõhutatakse, et Venemaa on hea, kuid ebalihntne partner, kes nõuab erisuhtumist. Edu majanduse valdkonas sõltub ebapoliitilist suhtumist:

„Soome on seisukohal, et ta suudab Venemaaga huvipakkuvatest küsimustest rääkida üsna rahulikus mitte politiseeritud toonis, ning seega tagada oma probleemide lahendusi ja saavutada oma eesmärged.” 11.03.2009 , Arkadii Mošes (projekti „Venemaa - EL” juhataja, ekspert).

*„Ekspertide arvamusel, **suhet määrab käibe**, mis on 30 protsenti kogu Soome väliskaubandusest”*
11.03.2009 , Dmitrii Kulikov (reporter).

Analoogiliselt, kajastatakse Eesti-Venemaa vaastastikuseid huvisid ärisfääris. Mõlemadel riigi piirkonnadel on ammendamatu rikkusega majanduslik potentsiaal, kuna Venemaa on üks maailma kolmest mõjukaimast majanduspiirkonnast ning Eesti, kui EL-i puhverriik, võib suurt rolli mängida. Rõhutatakse, et Eesti majandussuhted Venemaaga jõuavad uuele tasandile ning ettevõtjad otsivad rohkem võimalusi koostööks.

*„Eesti ärimehed [...] otsivad võimalusi **„tugipunkti” Venemaal loodepiirkonnas saavutada**”.* 24.04.2009, Roman Kuznetsov (reporter)

*„ Muidugi, võite näha, nii **Eesti ettevõtete huvi Loode turgude vastu: Sankt-Peterburg, Pihkva, Novgorodi ja, kui ka Venemaa äri huvi Eesti vastu**”.* 24.04.2009 Tomas Käästik (Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse esindaja, S-Peterburgis)

Samuti positiivne koostöö on turismi ja kultuurivaldkonnas:

“Novgorod ootab turiste Eestist ja teiste Balti riikidest. .” 03.05.2009 Nikolai Loštšin (saatejuht).

“Pärnu ja Sotši tähistab 15 aastat sõprust. Seni kuurortide vahelised kontaktid oli piratud kultuuri valdkonnas, kuid nüüd linnavalitsus otsustas koostööd praktilisel viisil arendada”. 07.07.2009 , Irina Gazizulina (reporter)

5.2.3 Venemaa kui potentsiaalne oht

K 15.04.2009 Российские соотечественники: Мы не орудие Кремля!

L 21.11.2009 В Эстонии зреют опасения относительно продажи оружия в Россию

N 16.07.2009 Открытое письмо Бараку Обаме

07.09/2009 Судно Arctic Sea могло перевозить оружие

L 26.09.2009 Россия отказалась от размещения ракет в Калининграде

Järgmine temaadering käsitles Venemaad kui potentsiaalset ohtu. Sellise rõhuasetusega oli 5 kvalitatiivseks analüüsiks väljavalitud uudist. Sellise rõhuasetuse tagamaaks on asjaolu, et Eesti vabariigi ajaloo vältel ühiskonnas küpses idee, et on olemas ohtlik välisvaenlane - autokraatlikumaks ja agressiivsemaks muutuv Vene Föderatsioon.

„(КаПо) Raportis märgitakse, et Kreml kasutab venemaa kaasmaalasi Eestis oma poliitilika vahendina ja püüab viia Euroopa Parlamendisse oma kandidaati.” 15.04.2009, Jevgenia Volohhonskaja, reporter

Välisvaenlase ideed võib käsitleda nagu kommunistlikumineviku igandit (Nõukogude ideoloogia lahutamatu osa oli selge kapitalistliku maailma ja kommunistliku ühiskonna vastandus). Kui Nõukoguse ajal, nii kaasaegses Eesti ühiskonnas välisvaenlase eksisteerimine on siisepoliitika kaalukas osa.

Venemaa kaitseväge tugevdamine ja lääne riikidega riigivaheliste suhete parenemine on hinnatud potentsiaalsete ohude poolt ja on kavaliselt kajastatud õudusega.

„Kirja autoritele ei meeldi NATO nõrk positsioon Gruusia konfliktis, nad tervitavad Venemaa-USA diplomaatiliste suhete „reloading”, kuid palus USA presidenti mõjusfääride jagamist loobuda”,

16.07.2009, Uljana Gussev, saatejuht.

Venemaa on tihti kritiseeritud demokraatia puuduse tõttu. Eesti Vabariigi välispoliitika oli Läänesunnatud selleks, et oli siduda end Euroopaga. (Путь в Европу 2008:21) Liitumine Põhja Atlandi Lepingu Organisatsiooniga (NATO) ning Euroopa Liiduga on omamoodi turvalise garantiiks.

5.2.4 Venemaa ja Eesti rahvusvahelised suhted

Venemaa ja Eesti vahelised suhted. Mõned poliitiliste parteede tegevused, mis vaimustavad ja soodustavad tava- ja küber-vandaliismi koos skandaalite eskaleerimisega on kajastatud muretekkitava märguna.

K 23.01.2009 Дипломаты ЭР и РФ решают социальные проблемы

E 02.02.2009 Эстонское посольство атаковали валерьянкой

P 01.03.2009 Россия и Эстония сдвинулись с мертвой точки

T 07.04.2009 В Москве „Наши“ выступили в поддержку представителей “Ночного Дозора“

R 20.11.2009 Неожиданный визит вице-премьера в Эстонию

R 24.04.2009 Россия объявила Марта Лаара персоной нон-грата

K 11.03.2009 Российский политик признался в причастности к кибер-атакам

Rääkides Venemaa ja Eesti suhtetest, tuleb tunnistada et nad on hetkeseisuga pingelised, eriti võttes arvesse siiamani kinnitamata piiride jooned, transiidi olukord ja üldine külm poliitiliste suhete taust. Venemaa viimase aja tendents kaitsejõudude tugevdamiseks ja lääne naabritega tihe koostöö militaarses valdkonnas lisab ebakindluse Eestile Venemaa tuleviku kavatsuste kohta. Suhteid raskendab ka see, et mõlematelt poolt leidub poliitikuid, kes jälitades kerget populaarsust ja üritades ühiskonna tähelepanu sisemistest probleemidest eemale viia, raskendavad olukorra süüdistades teine riik kõigitest mõistavates pattudes ja oma probleemides, provotseerides elanikkonna vandalismile, kübervandalismi jne.

Selles kontekstis eriti silmapaistav Venemaa noorteliikumise ”Naši” tegevus. ”Naši” on protesteerinud Pronkssõduri teisaldamise vastu ja korduvalt osalenud Eesti vastastes aktsioonides, muu hulgas korraldasid nad 2009. aastal Moskvast piketi, millel nõudsid Eestilt Reva, Linter, Sirõk ja Klenski tagakiusamist lõpetada.

“Arvame, et Eesti võimud juba ammu ei käitu end adekvaatselt. Me usume, et nad vajavad rahuneda ja jätta Mark Sirõku, kõik pronkssõduri kaitsjaid, veterane ja üldjuhul kõik venekeelsest elanikkonnast Eestis rahule.”, 02.02.2009, “Naši” esindaja.

“ Nad on tegelenud massilise vahistamisega, seal toimuvad kohtuprotsessid suure isamaasõja veteranide üle, ilustatakse natsismi! Viimane tilk oli kohtuprotsessi pronkssõduri kaitsjade üle!”, 02.02.2009, “Naši” esindaja.

AK reporterid kasutavad “Naši” esindajate määramiseks sõna “našistid”, mis on halvustus oma mõiste kohta ja sõna “kremlin-noored”.

Näited: “*Varem našistid seletavad seda, kui Eesti ametivõimude kurjus, nüüd Kremli-noored arvavad...*”, “*Našist, Konstantin Goloskov,...*”.

Samuti Venemaa ja Eesti kübervandalismi kajastamine oli täiesti vastupidine. Poliitik Sergei Markov üldse kiidab heaks rünnakute korraldaja tegevusi ja kutsub neid Venemaa huvide kaitsmiseks, selgitades et just seetõttu rünnakute korraldanud mees on tema abilise töökoha saanud.

„Konstantin Goloskov, siin piisavalt tundub noormees, nii hästi kaitseb Venemaa huvid, et olen nüüd otsustanud teha tema oma assistendiks. Õigus! Tubli! Kõik teeb õigesti! Minu arvates on see kindlasti kuritegu, et inimistel Euroopa mentaliteedi mentaalsusega, kui Goloskov ei ole õigust ELi sisenema.” 11.03.2010, Sergei Markov, Politoloog ja poliitik.

Samas eksperdi hinnangutel oli selleks tööriikeks vajalik vähemalt üks koordineeritud bot-net (ebaseaduslikku tarkvara abil kontrolli all võetud arvutite hulg), mis vihjab sellele, et rünnakud ei olnud lihtsalt meelevaldamine Venemaa kodanike poolt, vaid planeeritud rünnak, kasutades ebaseaduslikke vahendeid. Sama hinnang oli antud ka Eesti meedias. Seda toetas ka Eesti valitsus, luues spetsialistide küberrünnakutele kiirreageerimis gruppi — küber kaitseliit (2010)⁵. Vaatamata sellele on üldised rahvusvahelised suhtete dünaamika on praegu hinnatud positiivsena ja oodatakse edasist suhete parenemist.

5.2.5 Venelased Eestis

T 03.03.2009 Журнал о кулинарии напечатал оскорбительную шутку

T 03.03.2009 Комиссар ОБСЕ по делам нац-меньшинств посетил Ида-Вирумаа

N 12.03.2009 Идейного школьника Сергея Метлева освободили от должности

T 07.04.2009 Фонд Интеграции вручил награды за достижения

L 20.06. 2009 Русская пианистка стала лучшей выпускницей эстонской музыкальной школы

T 06.10.2009 Языковой вопрос в экстремальной ситуации

Riigi tasemel on suurt toet leidnud integratsiooni poliitika. Norra endise välisminister Knut Vollebaek hindas Eestis toimunud integratsiooni kõrgemalt.

---

⁵ http://www.kaitseliit.ee/index.php?op=body&cat_id=395 (Viimati kasutatud mai 2010)

“Vaatame statistikale – teil on head tulemused naturalisatsiooni korras. Inimeste kodakondsuseta põhirühm on eakad, aga noored on enam naturaliseerunud, ja see on hea märk”,

03.03.2009, Knut Vollebaek.

Valitsus ja riigi asutused aktiivselt võtavad osa integreerimise protseesis ja areng selles valdkonnas on palja silmaga nähtav. Samas vaatamata nendele pingutustele, isikute vahelisel tasemel konfliktid, põhjustatud rahvuse kuuluvusega ei ole välistatud. Leiduvad näited mõlematelt poolt, kus üleliigne põhjustamata kriitika teisele poole, integratsiooni hirm ja ksenofoobia on selgelt nähtavad inimeste tegudes ja ütlustes. Samas tihedamini esinevad positiivsed integratsiooni näited, kus venelased on edu saavutanud ja oma koha uues eesti keskkonnas leidnud.

Suurem osa uudistest keskendub positiivsele küljele: eduka integreerimise ja rahvusvaheliste kontaktide näided on toodud. Kuid vahepealt esinevad ka vastupidise situatsioonid on kajastatud.

6. Järeldused

Töö eesmärk oli anda üldine ülevaade Venemaa ja venelaste meediakajastuse kohta. Selleks viidi läbi kombineeritud kvantitatiivse ja kvalitatiivse kontentanalüüs. Kasutades Stevensoni meetodit oli valitud ja kodeeritud 117 uudist, kus figureerib keskse ja/või kõrvalteemana kas venelased või Venemaa. Analüüsi fookuses on Venemaa ametlikud esindajad (sh saadikud, delegeerijad (avalik isikud, sportlased) ja teised volitatud isikud, kellel on õigus riigi esitada), nende tegevus ja selle tegevuse mõju ja hinnang tegevusele nii Eesti, Venemaa, kui ka rahvusvahelisel tasandil. Teisalt sisaldab uuringu valim videolõike, milles käsitletakse Eesti poliitikute, kodanike ja eraisikute tegevust ning kohaliku tasandi sündmuseid, mis otseselt on seotud Eesti-Vene suhete teematikaga. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne sisuanalüüs võimaldasid leida vastused uurimustöö peamisele küsimusele – kuidas kujutatakse Venemaad ja venelasi ETV2 kanali uudistesaadetes Aktuaalses Kaameras?

Vastates sellele küsimusele tuleb pidada meeles et iga meedia mõjutab avalikku arvamust sõltumatult oma tahtmisest, kuna ta vastutab suurel määral inimeste maailmapildi kuvamise eest. „Aktuaalne Kaamera“ on ainuke venekeelne telesaade Eesti televisioonis, mida toodetakse Eesti siseselt, mis kahtlemata muudab selle väga tähtsaks info kanaliks Eestis elavatele venelastele, kes soovivad jälgida olukorda riigis, kus nad elavad.

Vastades püstitatud küsimustele oli tehtud järgmised järeldused: AK saates 2009. aastal kõige tihedamini ilmuvad kohaliku tähtsusega uudised; maailma uudiseid vaadeldakse valdavalt Eesti kontekstis ja põhirõhk on nende sündmuste mõjul Eestile. Kuna Venemaa on üks lähimatest naaber-riikidest ja kindlasti kõige suurem nendest, on Venemaale pühendatud uudiste arv peaaegu sama suur, kui Eestit kajastavaid uudiste arv.

Käesolevas töös oli analüüsitud 72 telesaadet, millest oli valitud 117 uudist.

Uuringu tulemuste põhjal võib väida, et Venemaa on representeeritud enamasti neutraalse või negatiivse modaalsusega. Domineerisid uudised poliitilise teematikaga.

Uudised majanduslikus ja kultuurilises valdkonnas on enamasti positiivsed või neutraalsed ning poliitilises valdkonnas neutraalsed. Positiivse modaalsusega olid need uudised, kus kajastatakse kahe riigi koostööd kultuurivaldkonnas.

Peaasjalikult kasutatakse kombineeritud ajalist dimensiooni (olevik - minevik), (olevik - tulevik)

Tasub pidada silmas seda, et meie kahe riigi rahvusvahelised suhted on paljutähendavad ning Eesti ja Venemaaal tõlgendavad samad ajaloosündmused erinevalt. Erinevalt tõlgendavad mitte ainult Teise

Maailmaa sõja sündmused ja tulemused, kuid ka nn „Pronksi öö” 2007. aasta aprilli sündmused ja kübervandalismi juhtumid. Nii Venemaal kübervandalismi kajastamine oli täiesti positiivne: neid hinnatakse kodanikkute seaduslikke reaktsioonina ja võrreldakse pigem massilisega kaebuste kirjade kirjutamisega, kui tahtlikku internetressursside töö rikkumisega.

Mõned analüüsitud uudised sisaldavad kriitikat Venemaa aadressile, reeglina kriitika tuleb asjatundlikust eksperdilt, harvemini eraisikult.

Venemaat ja venelaasi kajastatakse valdavalt neutraalselt, kuid aastad pingelisi suhteid on jätnud oma jäljed, mis peegeldub poliitilisel laval, kus Venemaad ja venemaalasi kajastatakse, hindades väga ettevaatlikult potentsiaalseid ohusid. Venelasi, iskutena kajastatakse pigem positiivselt, üritades tuua näidelt eduka integreerimise kohta. Suuremas osas üritatakse vältida hinnangute andmist. Hinnanguid antakse valdavalt neutraalsed, negatiivsete hinnangute arv on madalam kui positiivsete oma.

Kokkuvõte

Venemaa ja Eesti vahelised suhted on teadnud päris mitu pingelisi perioode viimase sajandi jooksul. See on jätnud teatud hulk poliitilisi, territoriaalse ja majanduslikke küsimusi ilma vastusteta. Venekeelt kõnelev elanikkond on sattunud nii Venemaa, kui Eesti meediate sihtgruppi, kuna selle rahvagruppi eneseidentifitseerimine on ebamäärane isegi nende enda jaoks ja nende dispositsiooni enda heaks võimine võiks kasulik olla kumbki riigile.

Antud uuringu eesmärk on Venemaa-Eesti suhete teema analüüs aastast 2009 ETV saate „Aktuaalne kaamera“ näitel. Saate ja meedia valik on põhjustatud sellega, et siiamani televisioon jääb venekeelt kõnelevatele Eesti elanikkonnale põhi uudiste allikaks ja ainukeseks venekeelseks saateks Eesti rahvusringhäälingus on „Aktuaalne kaamera“, mis paneb teda võitlema sihtauditooriumi eest terve hulgaga uudise saateid, mis lähevad eetrisse Venemaa poolt sponseeritud kanalil „Pervqj Baltijskij“ mille sihtauditooriumina on just vene keelt kõnelev elanikkond. Seega „AK“ mängib suurt rolli ainukese venekeelsena uudiste allikana kohalikku elanikkonna jaoks.

See töö koosneb neljast loogilistest osadest: esimene on teoreetiline kontseptsioon uuringu taga ja võtted rakendatud andmete analüüsimiseks, teine keskendub ajaloolisel, poliitilisel, majanduslikul ja kultuurilisel kontekstil, kolmas hõlmab uuringu küsimusi ja sisaldab kasutatud metodoloogia kirjeldust; neljas ja viimane osa sisaldab meedia materjale ja sealt tulenevaid järelduste kvantitatiivse ja kvalitatiivse analüüsi.

Uudised võib gruppida nendes kajastavate temaatika järgi suure viiesse kategooriasse:

1. Veenemaa ja venelased (riigi ja isiku vahelised suhted). Isikute hinnangud on valdavalt neutraalse tooniga, välja arvatud õnnetuste reportaaže, kuna need on juba definitsiooni järgi negatiivsed. Kuna õnnetuste reportaažid koostavad suurem osa sellest kategooriast, neid sisse arvestades liikub uudiste tonaalsus negatiivse spektrisse. Samas riigi tegevuste hinnang on enamasti negatiivne, sõltumata temast, mille seoses on riigi tegevused mainitud.
2. Venemaa partnerina. Nendes uudistes on tunda lootust võimalusele tulevikku koostööks arvestades kasu, mida see võiks tuua mõlematele poolele. Seega enamikel saadatel selles kategoorias positiivne modaalsus.

3. Venemaa potentsiaalse ohuna. Venemaa on tihti kritiseeritud demokraatia puuduse tõttu. Venemaa kaitseväge tugevdamine ja lääne riikidega riigivaheliste suhete parenemine on hinnatud potentsiaalsete ohude poolt ja on kavaliselt kajastatud õudusega.
4. Venemaa ja Eesti vahelised suhted. Mõned poliitiliste parteede tegevused, mis vaimustavad ja soodustavad tava- ja küber-vandaliismi koos skandaalite eskaleerimisega on kajastatud muretekkitava märguna.
5. Venelased Eestis. Suurem osa uudistest keskendub positiivsele küljele: eduka integreerimise ja rahvusvaheliste kontaktide näided on toodud. Kuid vahepealt esinevad ka vastupidise situatsioonid on kajastatud.

Kuigi üldine ülevaate Venemaa kohta on enamasti neutraalne, „Aktuaalne Kaamera“ on veel väga ettevaatlik hinnates Venemaa rahvusvahelisel laval. Saate eesmärgina võib eristada venekeelse auditooriumile viimaste Eesti riigi puutuvate uudiste kajastamine nende emakeeles ja nende eneseidentifitseerimise suunamine integreerimise teele ja abi oma kindla koha Eesti riigi ühiskonnas leidmises, võõrustamise tunne vältimiseks.

„Aktuaalne Kaamera“ kajastab kohalikke probleeme ja annab ülevaadet õnnelikult pöörab pealtvaataja tähelepanu kohalikele probleemidele ja maailmas toimuvale just oma kodumaa kontekstis eesmärgiga luua identiteedi tunnet ja tekitada arusaamu isiku kohast olemasolevas seltskonnas. Neutraalne Venemaa ja venelaste kajastamine koos suure tähelepanuga pööratud Eesti sisestele sündmustele ja probleemidele omab eesmärgi tuua Eesis elavaid venelasi lähemale teiste Eesti elanikutega saavutades sellega paremat koostööd ja riigisiseseid konflikte vähendamist

Summary

Russia and Estonia have a long history of tense relationship related to events of last century, which left a number of political, territorial and financial questions unanswered. Russian-speaking Estonia residents have become the target audience for both Russian and Estonian medias, as their national self-identification remains vague even to themselves and winning their disposition can be a great benefit to either country.

The goal of given research is the analysis of the covering of Russian-Estonian relationship topic in the year 2009 by “Aktuaalne kaamera” broadcasts aired on ETV2. As television remains the most popular news source among Russian-speaking population, information delivered by this media is more likely to influence it's target audience's picture of the world and self-identification in it's context. The choice of media is based on the fact, that “Aktuaalne kaamera” is the only broadcast aired in Russian language, thus competing with a wide array of Russia-sponsored news broadcasts aired on PBK, channel dedicated purely to covering the interests of Russian-speakers in Baltic states, which makes it both unique and important if we are to understand media involvement in the delicate process of Russian-speaking self-identification

This work is divided into four logical parts: in the first one theoretical conceptions behind this research and techniques applied to analyze the data, the second focuses on historical, political, economical and cultural context, the third covers research questions and description of used methodology and the fourth and final part contains quantitative and qualitative analysis of media content and therefrom derived findings.

Broadcasts can be grouped into five categories by main topic they are covering and overall tone their have to their message:

1. Russia and Russians (state – person relations). Evaluations of individuals tend to have neutral tone, with exception of accident reports, which represent the majority of news, are negative by definition. If we include accident reports into news regarding individuals, then overall tone will shift to negative. Whereas state's actions have a negative tone.
2. Russia as a partner. Here Russia is usually looked up on with hope of future cooperation in spite of the mutual benefits, that partnership could bring.

3. Russia as a potential threat. Russia is often criticized for lack of democracy. Increase of armed forces funding and improvement in Russia's international relationships with western countries are taken as potentially dangerous.
4. Russia and Estonia international relations. Certain political movements encouraging acts of vandalism and cyber-vandalism as well as escalation of scandals related to Russia-Estonia relations by some of the political parties in the chase for popularity is also regarded as a disturbing sign.
5. Russians in Estonia. Most of broadcasts concentrate on the positive side: examples of successful integration and inter-ethnic contacts, though sporadic examples of opposite are also covered.

Thus though trying to portray Russia neutrally, “Aktuaalne Kameera” is still very cautiously evaluating Russia's advancements on international scene, addressing Estonia's Russian-speaking residents and aiming at forming their national self-identification closer to Baltic state's residents.

Kasutatud kirjandus

1. Aalto, P.(2003). Constructing Post-Soviet Geopolitics in Estonia, New-York: Routledge.
2. Aeltermann, M., Venekeelse Aktuaalse Kaamera uudised enne ja pärast formaadimuutust võrdluses eestikeelse Aktuaalse Kaameraga. Tartu Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut
3. Eesti televisiooni Arhiiv online (2009) URL, (kasutatud mai 2010)
<http://etv.err.ee/arhiiv.php?sort=kuu&kuu=2009-01>
4. Bojarova, D. (2010). Käsikirjaline seminaritöö: PBK „Novosti Estonii” ja ETV Aktuaalne kaamera saadetes Venemaa teema kajastamine 2009. aastal
5. Bohn T., Hiebert R., Ungurait D.(1982). Mass Media III , An Introduction to Modern Communication, New York
6. Burch, S., Smith, D., Empty spaces and the value of symbols: Estonia’s „war of monuments from another angle. Europe-Asia Studies”. - <http://eprints.gla.ac.uk/6826/1/6826.pdf> (vaadatud 12.03.2010)
7. Couldry, N., McCarthy, A. (2004) Mediaspace: Place, scale and culture in a media age, New-York: Routledge.
8. Chouliaraki, L., Fairclough, N (1999) Discourse in late modernity: rethinking critical discourse analysis. Edinburgh.
9. Dijk, T. Van (1997). Discourse as Social Interaction. London.
10. Dijk, T. Van (2005). Ideoloogia. Multidistsiplinaarne kasitus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
11. Eesti elanike suhtumine USA-sse ja Venemaasse (2004).Emor. URL (vaadatud 12.05.2010)
<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=1249>
12. ERR vision aastani 2013 (2010), URL (vaadatud 22.04.2010)
<http://www.err.ee/sisu.aspx?s=6&a=4>
13. Hall, S. (1997), Representation. Cultural Representations and signifying Practices. London: Sage.
14. Hallik, K. (1997), Eestimaa Venelased: kas Eestimaa või Venemaa vähemus. Vene küsimus ja Eesti valikud. Toim. M. Heidmets. Tallinn: TPÜ Kirjastus,
15. Hennoste, T. (2008) Uudise käsiraamat, Tartu: Ülikooli Kirjastus
16. Hunt, I. (2006). Aktuaalne kaamera- kas Tallinna või kogu riigi uudistesade? Tartu Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond
17. Jerman, H.(2004) Russians as presented in TV documentaries. The Global Review of

Ethnopolitics.- http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_III/issue_2/jerman.pdf
(vaadatud 17.04.2010)

18. Jakobson, V., Iljina J.(2000), The Role of the Minority Press in the Process of Integration. The Challenge of the Russian Minority. Toim. Lauristin,M., Heidmets, M. Tartu: Ülikooli Kirjastus.
19. Joseph D.Straubhaar (2007), World Television, From Global to Local
20. Jurjeva; T (2006).Eesti–Vene suhete representatsioon Postimehes ja Eesti Päevalehes 2005. aasta esimesel poolaastal. Bakalaureuse töö, Tartu Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
21. Kalmus, V. (2007-2009). Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Loengukonspekt
22. Kase, K. (2005). Rahvusvaheline uudistevoog Postimehes: 1995. ja 2003-2004. aasta vordlus. Bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
23. Kavinov, D. (2006). Venemaa maine konstrueerimine Eesti meedias Beslani tragöödia põhjal. Tartu Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
24. Kirch, A., Kirch, M., Tuisk, T. (1997). Vene noorte etnilise ja kultuurilise identiteedi muutused aastatel 1993-1996. – P.Järve (toim.) *Vene noored Eestis: sotsioloogiline mosaiik. Materjalide kogumik*. Tallinn: Avita.
25. Laherand, M., (2008) Kvalitatiivne uurimisviis. Infotrükk .
26. Lauristin, M., (2008) Marju Lauristin: kellele on vaja ühist inforuumi?, ERR Uudised, 2.06.2008, URL (vaadatud 16.04.2010)<http://uudised.err.ee/index.php?06122970>
27. Lauristin, M., Kalmus, V., Pruulmann-Vengerfeldt, P., (2004) Eesti elavik 21. sajandi algul : ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest. Tartu Ülikooli kirjastus, Tartu.
28. Luts, K.(2007), Eesti ja Külma sõda,Tallinna Raamatutrükkikoja, Tallinn
29. Made V. (2005) Eesti-Vene piirileping Euroopa Liidu ja Venemaa suhete kontekstis, URL (vaadatud 09.05.2010) http://www.edk.edu.ee/client/default.asp?wa_id=438&wa_site_id=1
30. Masso, A. (2002). Eesti venekeelne elanikkond: kollektiivse identiteedi ümberkujunemise teedest siirdeühiskonnas, Magistritöö.
31. Masso, A. (2007)
32. Masso, A. , Vihalemm, T. (2007) Construction of Collective Identities after the Dissolution of the Soviet Union: The Case of Estonia, Routledge
33. Moller, H. & Thorsen, M (1992). Teleajakirjandus, Tartu Ülikooli Kirjastus, tõlge, (1996)
34. McQuail, D. (2000). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu
35. Raitviir, T.,(*koost*) (2009) Rahvuste Tallinn, Tallinn
36. Rutšikov, D. (2005). Eesti, Saksa ja Briti kvaliteetlehtede geograafiline horisont 2004-2005.

Bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond,
Tartu Ülikool, Tartu

37. Semjonov, A. (2002) (toim.), Integratsioon Tallinnas 2001, Sotsioloogilise uuringu andmete analüüs, Tallinn
38. Stevenson, R. & Shaw, D. (1984) Foreign news and the new world information order, Iowa State University Press, Ames (Iowa)
39. Šein, H.(2002) Eesti telemaastik 1991-2001, Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus
40. Tashkkori, A., Teddlie, C. (1998) Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches, Thousand Oaks: Sage, London.
41. Titscher, S. et al. (2000) Methods of Text and Discourse Analysis: Content analysis, London: Sage.
42. *TNS Emor : Teleauditooriumi ülevaade märtsikuus 2010.* (2010). URL (kasutatud 03.05.2010)
<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=2111>
43. The „Humanitarian Dimension“ of Russian Foreign Policy Toward Georgia, Moldova, Ukraine and Baltic States, 2009
44. Uspenski: Eesti-Vene suhteid häirib piirileppe puudumine(2010) , Postimees, 3.01.2010,
<http://www.postimees.ee/?id=207243>) (vaadatud 16.04.2010)
45. Vahtre, L.(2005), Eesti rahva lugu, Ilo, Tallinn
46. Eesti Välisministerium. Eesti kaheksas ja üheksas perioodiline aruanne rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni täitmise kohta . <http://web-static.vm.ee/static/failid/360/EESTI%20KAHEKSAS%20PERIOODILINE%20ARUANNE.pdf>
(vaadatud 16.04.2010)
47. Vihalemm, P., Lõhmus, M., Jakobson, V. (2004) Ühiskond meediaruumis: traditsiooniline meedia. Kalmus, V. et al (toim.)Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina Maailm. Meedia tulemustest.Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu.
48. Vihalemm, P. (2008). Venekeelse elanikkonna infoväli ja meediakasutus. Heidmets, M. (Toim.). Eesti inimarengu aruanne 2007 .Tallinn: Eesti Koostöö Kogu
49. Eesti Välisministeeriumi Pressitalitus
http://veebik.vm.ee/est/kat_42/aken_prindi/5440.html(vaadatud 09.05.2010)
50. Eesti Välisministeerium, Eesti välismeedias 27.juuni -3. Juuli 2005,
<http://www.vm.ee/?q=et/node/7147>(vaadatud 09.05.2010)
51. Webb J. (2009) Understanding representation, Sage, London

52. МИД России (2008) О пакте Молотова-Риббентроппа / Venemaa Välisministeerium (2008), (vaadatud 16.04.2010) <http://www.mid.ru/ns-arch.nsf/88ff23e5441b5caa43256b05004bce11/9ffe40f9e1a26451c3257490002ea65b?OpenDocument>
53. МИД России (2005), Заявление Министерства иностранных дел Российской Федерации в связи с ратификацией эстонским парламентом пограничных договоров с Россией (vaadatud 09.05.2010) http://www.mid.ru/brp_4.nsf/8a15b43ae2d7c96443256999005bcbb8/4581b9a82731225fc3257028002c777f?OpenDocument
54. Путин В. Пресс-конференция 2005г., (vaadatud 09.05.2010), http://www.myvideo.de/watch/5197963/Putin_vs_Estonian_journalist_rus
55. Симонян Р. (2003), Россия и страны Балтии. Академия, Москва.

Lisad

Lisa 1 Kodeerimis juhend

KODERIMISJUHEND

A Videolõigu põhitunnused

A1 – Ilmumise kuupäev (pp-kk-aaaa)

A2 Uudisesaade blokk

1 Sisseuudis

2 Välisuudis

A3 – Pikkus sekundites

A4 Lõigu rõhk

1 Venemaa ja venelased on keskne teema

2 Venemaa ja venelased on kõrvalteema

A5 Üldine uudise modaalsus

1 täiesti negatiivne

2 pigem negatiivne

3 neutraalne

4 pigem positiivne

5 täiesti positiivne.

A6 Sündmuse asukoht

0 määramata

1 Venemaa

2 Eestimaa

3 Baltikum

4 Euroopa

5 muu (...)

A7 Sündmuse mõjutus

1 Kohalik Eesti tasand (nt eestlaste ja venelaste suhted ning Venemaa huvid selles kontekstis)

2 Venemaa tasand (Venemaa kohalikud probleemid)

3 Kohalik Eesti regionaalne tasand

4 Regionaalne tasand (nt Baltikum, maakond, piirkond Lenengradskaja või Pihkva oblast)

5 Institutsionaalne tasand (Euroopa Liit, NATO, Sõltumatute Riikide Ühendus)

6 Ülemailmaa tasand

7 Rahvusvaheline tasand

A8 Millist ajalist dimensiooni kasutatakse

1 Minevik

- 2 Olevik
- 3 Tulevik
- 4 Määratlemata
- 5 Kombinatsioon

A 9 Uudise valdkond, põhiteema

1 Kultuur

- 11. Muusika
- 12. Teater / Kino
- 13 teised kultuurisündmused ja kultuuriteosed
- 14 usk, religioon
- 15 keele küsimus
- 16 meedia
- 17 kombed /traditsioon
- 18 Sport
- 19 Meelelahutus

2. Haridus, teadus

- 21 teadus
- 22 haridus, õppimine

3. Ajalugu

- 31 Teine Maailmasõda
- 32 Tartu Rahu, piiri küsimused
- 33 Okupatsioon
- 34 Bronksiöö (enne / pärast)
- 35 muu (...)

4 Majandus:

- 41 rahvusvaheline majandus
- 42 kodumaine majandus
- 43 tarbimine, uued tooted
- 44 tehnika, tehnoloogia
- 45 energia, ressursid
- 46 töö, tööjõud
- 47 majandus kriis
- 48 transiit

5 Ühiskond

- 51 sotsiaalprobleemid, heaolu
- 52 moraal, inimsuhted, perekond, kasvatus
- 54 vene rahvusvähemus/ integraatsioon
- 55 migratsioon, kodakondsus
- 56 kaasmaalaste toetus
- 57 tervishoid

6 Õnnetused

- 61 katastroof, loodusõnnetus, muu õnnetus
- 62 konfliktid / demonstratsioonid
- 63 rahvusvaheline militaar- ja kaitsekonflikt, relvastamine
- 64 terrorism, poliitiline vägivald
- 65 kuritegevus

66 epideemia

7 Loodus

71 loodus, loodusekaitse

72 turism, reisimine

8 Poliitika, ideoloogia

81 Venemaa sissepoliitika

82 Rahvusvahelised suhted, diplomaatia, Venemaa – teised riigid

83 Eesti – Vene suhted

84 Eesti kodumaine poliitika

85 Piiriküsimused

86 Seadusandlus (vanglad, politsei, korrakaitmine)

87 võitlus terrorimi vastu

9 Inimtegevus

9 1 Vabatahtlikus ja heategevus

9 2 Muu

A 10 Tegelased

1 Poliitikud

12 president

13 diplomaatiline esindused

14 ametnikud

15 partei

2 Eraisikud / kodanikud

3 Kultuuri tegelased / avalik tegelased

4 Organisatsioonid

5 Kiirik

6 Riik

7 Vabatahtlikud organisatsioonid / liikumine

8 Haridus asutused

9 Ettevõtja / kommerts.organisatsioon

A 11 Tegelase / - te rahvuslikkus

1 Eestlane - sed

2 Eesti venelane – sed

21 Venemaalane - sed

3 Mõlemad

4 Määratlemata

A 12 Kõneisikud

1 ajakirjanik/ diktör

2 uudise põhitegelane

3 asjatundlik ekspert, avalik isik

4 sündmuste tunnistaja, eraisik

B1 Hinnang tegevusele

- 0 Puudub
- 1 Negatiivne
- 2 Pigem negatiivne
- 3 Neutraalne
- 4 Pigem positiivne
- 5 Positiivne

B2 Hinnang tegelastele

- 0 Puudub
- 1 Negatiivne
- 2 Pigem negatiivne
- 3 Neutraalne
- 4 Pigem positiivne
- 5 Positiivne

B3 Kriitika

- 0 Puudub
- 1 Kriitika Eesti
  - 11 eestlaste aadressil
  - 12 eesti valitsuse aadressil
- 2 Kriitika Venemaa
  - 21 venelaste aadressil
  - 22 venemaa valitsuse aadressil
- 3 mõlemad

C Videolõigu visuaalne lahendus

C1 Illustreeritus

- 0 Puudub
- 1 Reportaaž sündmuste kohalt
- 2 Üldine videorida, tegelase tsiteerimine
- 3 Intervjuu uudise tegelasega / eksperdiga stuudios
- 4 Intervjuu uudise tegelasega/ eksperdiga väljaspool stuudiot

Lisa2

ETV2 „Aktuaalne Kaamera“ (vene keeles) jaanuarist — detsembrini, 2009:

Jaanuar

E 05.01.2009 - Дело Ночного дозора продолжится в высших инстанциях
E 05.01.2009 - Ласнамяэский храм продолжают строить
E 05.01.2009 - Кленского, Сирыка, Реву и Линтера оправдали
T 06.01.2009 - Православные встречают сегодня Рождество
K 14.01.2009 - Прокурор прислушался к показаниям свидетелей
K 14.01.2009 - Споры вокруг ПБК продолжаются
N 15.01.2009 - STV и Starman будут наказаны
N 15.01.2009 Посол Эстонии познакомился с президентом России
R 23.01.2009 - Дипломаты ЭР и РФ решают социальные проблемы
L 24.01.2009 - Эстонские моряки возвращаются домой
P 01.02.2009 Митрополит Кирилл возведен на патриарший престол

Veebruar

E 02.02.2009 В посольстве РФ отметили снятие блокады Ленинграда
E 02.02.2009 Эстонское посольство атаковали валерьянкой
E 02.02.2009 Годовщина Тартуского мира
E 02.02.2009 Апрельские дела кончаются в судах
K 11.02.2009 Екатерининский колледж отметил первую годовщину
R 20.02.2009 Москва готовится к труду и обороне
R 20.02.2009 Русский вопрос возник в эстонских школах
L 21.02.2009 Российские моряки освобождены из Нигерийского плена
L 21.02.2009 Митинг солидарности прошел в Москве

Märts

P 01.03.2009 Региональные выборы в России
P 01.03.2009 Россия и Эстония сдвинулись с мертвой точки
E 02.03.2009 Российский избиратель выбирает тайное голосование
E 02.03.2009 Уфимские специалисты хотят поделиться опытом
T 03.03.2009 Журнал о кулинарии напечатал оскорбительную шутку
T 03.03.2009 Презентация книги «Русские вне Эстонии»
T 03.03.2009 Комиссар ОБСЕ по делам нац меньшинств посетил Ида-Вирумаа
K 11.03.2009 Российский политик признался в причастности к кибератакам
K 11.03.2009 Финляндия нацелена на дальнейшее сотрудничество с Россией
N 12.03.2009 - Идейного школьника Сергея Метлева освободили от должности
R 20.03.2009 - Финляндия и ЭР думают об упрощении получения шенгенских виз
L 22.03.2009 Русская партия утвердила список кандидатов

Aprill

E 06.04.2009 Премьер-министр России представил план действий по преодолению кризиса

T 07.04.2009 Суд над представителями Ночного дозора продолжается
T 07.04.2009 В Москве «Наши» выступили в поддержку представителей «НД»
T 07.04.2009 Православные в Эстонии отмечают праздник причешения
T 07.04.2009 Фонд Интеграции вручил награды за достижения

K 15.04.2009 - Юные исполнители поют русские романсы
N 16.04.2009 Русскоязычные школьники начали сдавать экзамен по гос.языку
R 24.04.2009 В Центре русской культуры прошла встреча с Русским музеем
R 24.04.2009 Эстонские и Российские предприниматели ищут пути для сотрудничества
R 24.04.2009 Россия объявила Марта Лаара персоной нон-грата
L 25.04.2009 Школьники сдают экзамен по русскому языку

Mai

P 03.05.2009 Великий Новгород ждет туристов из Эстонии
E 04.05.2009 Viru Keemiagrupp возобновляет поставки сланца из России
T 05.05.2009 Издан каталог православных икон Эстонии
T 05.05.2009 Патриарх Кирилл нанесет визит в Эстонию
K 13.05.2009 Российский журнал «Дружба Народов» опубликовал произведения эстонских авторов
N 14.05.2009 На русский переведут 35 законов
N 14.05.2009 В Москве стартовал конкурс Евровидение
R 22.05.2009 ЕС и Россия: переговоры в Хабаровске
P 31.05.2009 В Таллинне завершился фестиваль «Славянский венок»

Juuni

T 02.06.2009 В Таллинне открывается выставка русского живописца
K 10.06.2009 Фонд интеграции представил справочник гражданина
K 10.06.2009 В Ингушетии убит судья
K 10.06.2009 Эстонские школьники побывали в пушкинском Петербурге
N 11.06.2009 Урезание бюджета коснется интеграционных программ
N 11.06.2009 Публике был представлен наследник Корнилия
R 19.06.2009 Выпускники русских школ получили результаты экзаменов
R 19.06.2009 Митрополиту Корнилию исполняется 80 лет
L 20.06.2009 Русская пианистка стала лучшей выпускницей эстонской музыкальной школы
P 28.06.2009 Российский чемпион вышел на лёд в Тарту

Juuli

E 06.07.2009 Москва решила устроить перезагрузку отношений с США ,2:15 мин
E 06.07.2009 Эксперты не ждут улучшения отношений между Россией и США
L 22.03.2009 Русская партия утвердила список кандидатов
T 07.07.2009 Итоги второго дня визита Барака Обамы в Москву
T 07.07.2009 Пярну и Сочи отметили 15 лет дружбы
N 16.07.2009 АК: Восстановление Казанской церкви обойдется в сотни тысяч крон
N 16.07.2009 Эстонскому паспорту поможет имиджмейкер
N 16.07.2009 Открытое письмо Бараку Обаме

N 16.07.2009 Расследование убийства правозащитницы в России
R 24.07.2009 Тяжелейшее ДТП в России
R 24.07.2009 Россия может запретить SKYPE
L 25.07.2009 В Вильянди состоялся фолк-фестиваль

August

P 01.08.2009 Премьер-министр России вместе с учеными опустился на дно Байкала
E 03.08.2009 В Лихула задержана гражданка России с поддельной визой
E 03.08.2009 Очередное ДТП в России
T 04.08.2009 Поток нелегальных сигарет из России уменьшился
T 04.08.2009 - Школьники преодолевают языковые барьеры говоря по-эстонски
K 12.08.2009 Владимир Путин посетил Сухуми
N 13.08.2009 Российский фильм произвел фурор в Таллинне
R 21.08.2009 Россия официально известила Эстонию о задержании ее граждан (ArcticSea)
L 22.08.2009 Военно-исторический парад в Южной Эстонии
P 30.08.2009 Первые жертвы аварии на Саяно-Шушенской ГЭС

September

E 07.09.2009 За пьяный дебош в Нарве российский дипломат ответит согласно Российским законам
E 07.09.2009 Судно ArcticSea могло перевозить незаконный груз
E 07.09.2009 В России отметили 197-ую годовщину Бородинской битвы
T 08.09.2009 Фраттини: С Россией надо сотрудничать, а не враждовать
T 08.09.2009 Сергей Лавров опроверг сообщение о перевозке оружия
K 16.09.2009 Россия официально обратилась к Эстонии по делу об АрктикСии
N 17.09.2009 Последние разногласия между РФ и США устранены
R 25.09.2009 Дмитрий Медведев выступил в Питсбурге
L 26.09.2009 Россия отказалась от размещения ракет в Калининграде

Oktoober

P 4.10.2009 Российский АвтоВаз сократит тысячи рабочих
E 05.10.2009 АК: Министр культуры Эстонии покоряет Москву
T 06.10.2009 АК: Касьянов о Путине
T 06.10.2009 Языковой вопрос в экстремальной ситуации
T 06.10.2009 Российский театр на гастролях в Эстонии
K 14.10.2009 Оппозиция покинула зал думы РФ
R 23.10.2009 Русские учителя, прошедшие курсы эстонского, получили дипломы

November

P 01.11.2009 Авиакатастрофа в России
E 02.11.2009 Петербургские каникулы пярнуских школьников
E 02.11.2009 Диалог Москвы и Лондона
T 03.11.2009 В Москве состоялась ассамблея «Русского мира»
K 11.11.2009 Скорая премьера в Русском театре

N 12.11.2009 Медведев обратился к федеральному собранию
N 12.11.2009 - В России биометрические паспорта будут менять раз в 10 лет
R 20.11.2009 Неожиданный визит вице-преьера в Эстонию
L 21.11.2009 В Эстонии зреют опасения относительно продажи оружия в Россию
L 21.11.2009 В Москве состоялся съезд «Единой России»
P 29.11.2009 Первые жертвы Невского экспресса

Detsember

E 07.12.2009 В Перьми хоронят жертв пожара в ночном клубе
T 08.12.2009 Снегопад парализовал движение в Москве
K 16.12.2009 В Москве скончался Егор Гайдар
N 17.12.2009 Лавров: Новый договор с США не появится до конца года
R 25.12.2009 Жители Москвы выбирают подарки к Новому Году

Lisa 3 Kvalitatiivseanalüüsi uudiste loetelu:

1. Venemaa ja venelased (individi ja rikliku tasandil)

P 01.03.2009 Региональные выборы в России

K 11.03.2009 Российский политик признался в причастности к кибер-атакам

E 07.09.2009 За пьяный дебош в Нарве российский дипломат ответит согласно российским законам

N 07.09.2009 В России отметили 197-ю годовщину Бородинского сражения

R 24.07.2009 Россия может запретить Skype

R 25.12.2009 Жители Москвы выбирают подарки к Новому Году

2. Venemaa kui partner

K 11.03.2009 Финляндия нацелена на дальнейшее укрепление отношений РФ (Soome)

R 24.04.2009 Эстонские и Российские предприниматели ищут пути для сотрудничества

P 03.05.2009 Великий Новгород ждет туристов из Эстонии

E 04.05.2009 Viru Keemiagrupp возобновляет поставки сланца из России

T 07.07.2009 Пярну и Сочи отметили 15 лет дружбы

3. Venemaa kui potentsiaalne oht

K 15.04.2009 Российские соотечественники: Мы не орудие Кремля!

L 21.11.2009 В Эстонии зреют опасения относительно продажи оружия в Россию

N 16.07.2009 Открытое письмо Бараку Обаме

07.09/2009 Судно Arctic Sea могло перевозить оружие

L 26.09.2009 Россия отказалась от размещения ракет в Калининграде

4. Venemaa ja Eesti rahvusvahelised suhted

K 23.01.2009 Дипломаты ЭР и РФ решают социальные проблемы

E 02.02.2009 Эстонское посольство атаковали валерьянкой

P 01.03.2009 Россия и Эстония сдвинулись с мертвой точки

T 07.04.2009 В Москве „Наши“ выступили в поддержку представителей “Ночного Дозора“

R 20.11.2009 Неожиданный визит вице-премьера в Эстонию

Россия объявила Марта Лаара персоной нон-грата

5. Venelased Eestis.

T 03.03.2009 Журнал о кулинарии напечатал оскорбительную шутку

T 03.03.2009 Комиссар ОБСЕ по делам нац-меньшинств посетил Ида-Вирумаа

N 12.03.2009 Идейного школьника Сергея Метлева освободили от должности

T 07.04.2009 Фонд Интеграции вручил награды за достижения

L 20.06. 2009 Русская пианистка стала лучшей выпускницей эстонской
музыкальной школы

T 06.10.2009 Языковой вопрос в экстремальной ситуации